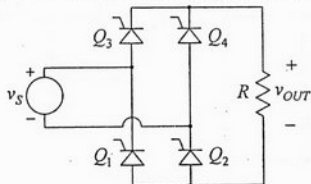

1. Na slici 1 je prikazan monofazni tiristorški ispravljač. Tiristori Q_2, Q_3 i Q_1, Q_4 se uključuju sa međusobnim faznim pomerajem od 180° , pri čemu se ugao uključjenja α meri od uzlaznog prolaska kroz nulu faznog napona do uključjenja tiristora Q_2 . Poznato je: $v_s = V_{sm} \sin(2\pi ft)$, $V_{sm} = 220\sqrt{2}$ V, $f = 50$ Hz i $R = 100 \Omega$.

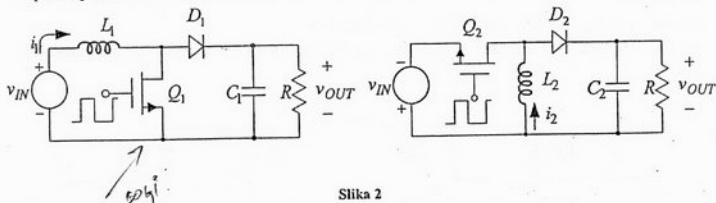
- (a) [3] Ako je $\alpha = 30^\circ$, nacrtati vremenske oblike struja svih tiristora i napona v_{OUT} .
 (b) [2] Odrediti zavisnost srednje vrednosti izlaznog napona od ugla α .
 (c) [3] Odrediti zavisnost faktora snage od ugla α .
 (d) [2] Odrediti zavisnost ukupnih harmonijskih izobličenja od ugla α .

Slika 1

2. Na slici 2 prikazana su dva DC-DC konvertora (Boost i Buck-Boost) koji iz istog ulaznog napona $v_{IN} = 12$ V na potrošaču $R = 2,8 \Omega$ ostvaruju konstantan napon $v_{OUT} = 28$ V. Smatrati da su talasnosti struja induktivnosti zanemarljive, tj. $i_1 = I_1$ i $i_2 = I_2$, kao i talasnosti napona na kondenzatoru, tj. $v_{C1} = V_{OUT}$ i $v_{C2} = V_{OUT}$, dok je $V_D = 1$ V i $f_s = 50$ kHz.

- (a) [3] Ako su upotrebljeni prekidači idealni, za oba konvertora odrediti i nacrtati vremenske dijagrame struje induktivnosti, struja prekidača i diode i napona na njima.
 (b) [2] Odrediti stres na prekidačima Q_1 i Q_2 .
 (c) [5] Ako su otpornosti prekidača Q_1 i Q_2 , $R_{ON1} = R_{ON2} = R_{ON} = 50$ m Ω , odrediti koeficijent iskorišćenja za oba konvertora. Sa stanovišta efikasnosti, koji konvertor je bolji za datu aplikaciju?

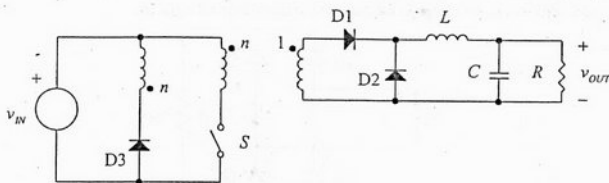
Slika 2

3) Na slici 3 je prikazan forward konvertor kod koga je izlazni napon regulisan na 5V. Poznato je: $f_s = 100 \text{ kHz}$, $L = 18 \mu\text{H}$, $n = 20$, C je dovoljno veliko da se talasnost izlaznog napona može zanemariti, pad napona na diodama D1 i D2 kada provode je $V_D = 1 \text{ V}$, pad napona na D3 i na S se može zanemariti.

a) [4] Za $v_{IN} = 300 \text{ V}$ i $R = 2.5 \Omega$ nacrtati vremenske dijagrame struja i napona na D1, D2, D3 i S.

b) [3] Odrediti najniži napon v_{IN} pri kome može da se na izlazu obezbedi nominalni napon.

c) [3] Ako je probojni napon za D3 i S 800V, odrediti maksimalni v_{IN} pri kome ovi elementi ne probijaju. Koliki je u tom slučaju maksimalni inverzni napon na D1 i D2?

Slika 3.

4. Na slici 4 je prikazan sistem za upravljanje sinhronim motorom koji se sastoji od ispravljača koga čine tiristori Q1 do Q4 i strujnog invertora koji čine tiristori Q5 do Q8. Induktivnost kabela L je dovoljno velika da se talasnost njegove struje može zanemariti. Invertorskim tiristorskim mostom se upravlja tako da je $i_M = i_L \text{ sgn}(\sin(\omega_M t))$. Kontraelektromotorna sila koju stvara motor data je sa $v_M = V_M \sin(\omega_M t + \varphi_M)$. Ulazni napon je $v_{IN} = V_{IN} \sin(\omega_t t)$.

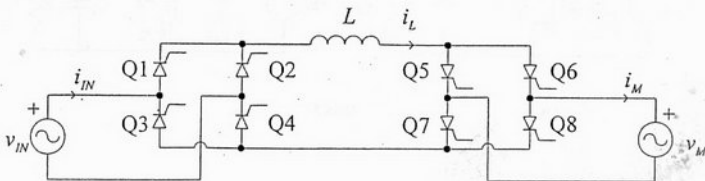
a) [2] Odrediti opseg ugla φ_M na intervalu $(0, 2\pi)$ za koji je moguće izvršiti komutaciju tiristora.

b) [2] Ako se tiristori Q1 i Q4 u ispravljačkom mostu uključuju fazni ugao α nakon uzlaznog prolaska kroz nulu ulaznog napona, a tiristori Q2 i Q3 fazni ugao π nakon uključjenja Q1 i Q4, odrediti zavisnost α od V_{IN} , V_M i φ_M u ustaljenom stanju.

c) [2] Za $V_M = \sqrt{2} V_{IN}$ odrediti opseg ugla φ_M za koji je u kolu moguće uspostaviti ustaljeno stanje sa strujom kabela različitom od nule.

d) [2] Za $V_M = \sqrt{2} V_{IN}$, $\alpha = 0$, $\omega_M = 2\omega_0$ i $i_L = 50 \text{ A}$ nacrtati vremenske dijagrame struja i_M i i_{IN} i napona v_M i v_{IN} tokom jedne periode ulaznog napona.

e) [2] Za slučaj d) odrediti faktor snage na ulazu i ukupno harmonijsko izobličenje ulazne struje.

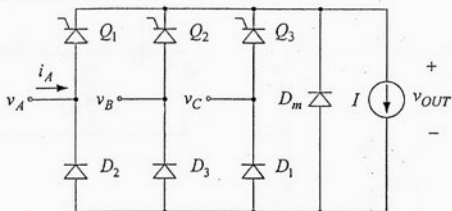
Slika 4.

1. Na slici 1 prikazan je polukontrolisani trofazni ispravljač u kome se sve upotrebljene komponente mogu smatрати idealnim, dok je: $v_A = V_m \sin(\omega t)$, $v_B = V_m \sin(\omega t - \frac{2\pi}{3})$, $v_C = V_m \sin(\omega t + \frac{2\pi}{3})$.

Tiristori Q_1 , Q_2 i Q_3 uključuju se pri $\theta_1 = \frac{\pi}{6} + \alpha$, $\theta_2 = \frac{5\pi}{6} + \alpha$ i $\theta_3 = \frac{3\pi}{2} + \alpha$, $\theta = \omega t$, $\alpha \geq 0$, respektivno.

Ako je $\alpha = \pi/2$:

- [5] odrediti i nacrtati vremenske dijagrame, u ustaljenom stanju u toku jedne periode mrežnog napona, struja svih dioda i tiristora, struje i_A i napona na izlazu, v_{OUT} ;
- [2] odrediti srednju i efektivnu vrednost napona na potrošaču;
- [3] odrediti faktor snage ispravljača.

Slika 1.

2. U DC-DC konvertoru sa slike 2 kolom kontrolne elektronike obezbeđuje se da izlazni napon ima konstantnu vrednost kada se ulazni napon i potrošnja menjaju u opsegu $15V \leq V_g \leq 18V$ i $0,5A \leq I \leq 5A$. Oscilator generiše periodične kratkotrajne impulse (slika 2) čije je trajanje

$\Delta t \ll T_s = 10\mu s$, a može se smatrati da je prekidački tranzistor idealnih karakteristika. Poznato je:

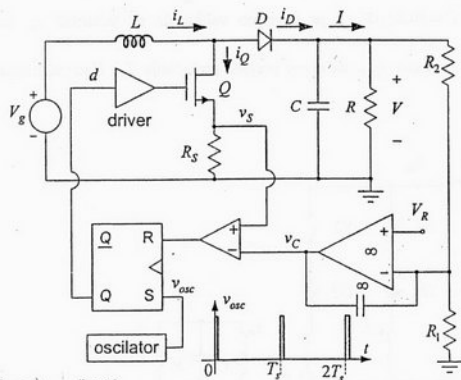
$V_D = 0,6V$, $R_S = 33m\Omega$,

$L = 100\mu H$, $C \rightarrow \infty$, $V_R = 5V$,

$R_2 = 46k\Omega$, $R_2 \gg R$ i

$R_1 = 10k\Omega$.

- [6] Odrediti i nacrtati vremenske dijagrame, u toku jedne periode T_s u ustaljenom stanju, obeleženih napona i struja i upravljačke promenljive d kada je $V_g = 15V$ i $I = 5A$. Pri proračunu struja induktivnosti, prekidača i diode zanemariti pad napona na otpornosti R_S .

Slika 2.

$$R_1, R_2 \gg R$$

$$V_{out} = \frac{V_g}{1 + \frac{R_1}{R_2}}$$

$$V_{osc} = V_{ref}$$

$$V_{in} = V_g$$

$$V_{out} = \frac{V_g}{1 + \frac{R_1}{R_2}}$$

$$V_{in} = V_g$$

$$V_{out} = \frac{V_g}{1 + \frac{R_1}{R_2}}$$

$$V_{in} = V_g$$

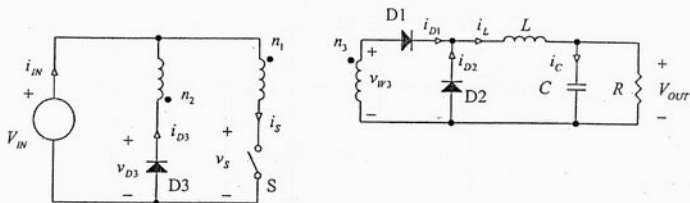
$$V_{out} = \frac{V_g}{1 + \frac{R_1}{R_2}}$$

$$V_{in} = V_g$$

$$V_{out} = \frac{V_g}{1 + \frac{R_1}{R_2}}$$

3. Na slici 3 je prikazan forward konvertor kod koga je $n_1 = n_2 = 46$, $L = 18 \mu\text{H}$, $C = 220 \mu\text{F}$, $f_s = 100 \text{ kHz}$. Nominalni ulazni napon je $V_{IN} = 24 \text{ V}$, a izlazni napon je $V_{OUT} = 5 \text{ V}$. Napon na diodama dok su direktno polarisane je $V_D = 1 \text{ V}$, kao i napon na prekidaču dok je provodan, $V_S = 1 \text{ V}$. Uticaj magnetizacije induktivnosti transformatora se može zanemariti.

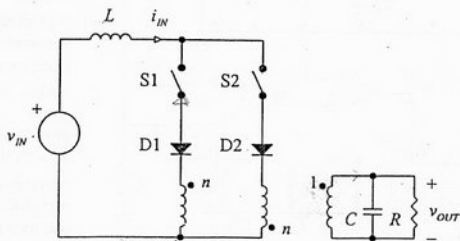
- Odrediti n_3 tako da u kontinualnom režimu rada prekidač u jednoj periodi bude uključen $0.4/f_s$.
- Nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 3 za $R = 1 \Omega$.
- Odrediti opseg R za koji konvertor radi u kontinualnom režimu.
- Odrediti minimalnu vrednost V_{IN} za koju dati konvertor sa n_3 izračunato pod a) može da obezbedi $V_{OUT} = 5 \text{ V}$.
- Pri izlaznoj struji $I_{OUT} = 5 \text{ A}$ odrediti koeficijent korisnog dejstva.

Slika 3.

4. Na slici 4 je prikazan strujni invertor. Prekidač S1 je uključen tokom dT_s , a prekidač S2 je uključen tokom $d'T_s$. Poznato je: $v_{IN} = 300 \text{ V}$, $n = 2$, $d = \frac{1}{2}(1 + m \sin(\omega t))$, $-1 < m < 1$, $\omega = 100\pi \text{ rad/s}$, $R = 35.35 \Omega$, $C = 90.03 \mu\text{F}$, L je dovoljno veliko da se talasnost i_{IN} može zanemariti.

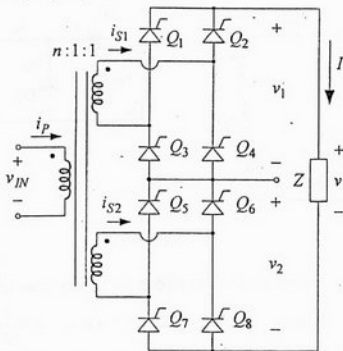
- Za $m = 0.75$ odrediti srednju vrednost v_{OUT} na nivou periode prekidanja T_s . Nacrtati i označiti vremenski dijagram.
- Odrediti zavisnost i_{IN} od m .

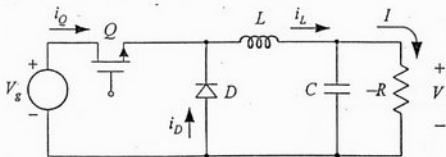
Slika 4.

1. Na slici 1 je prikazan monofazni serijski tiristoriski ispravljač. Tiristorima Q_1, Q_2, Q_3, Q_4 nezavisno se upravlja od tiristora Q_5, Q_6, Q_7, Q_8 . Tiristori Q_1, Q_4 , odnosno Q_5, Q_8 i Q_2, Q_3 , odnosno Q_6, Q_7 , se uključuju sa međusobnim faznim pomerajem od 180° . Ugao uključjenja α_1 , odnosno α_2 , meri se od uzlaznog prolaska faznog napona kroz nulu do uključjenja tiristora Q_2, Q_3 , odnosno Q_6, Q_7 . Poznato je: $v_{IN} = 220\sqrt{2}V \cdot \sin(2\pi ft)$, $f = 50\text{Hz}$, $n = 2$, $I = 10\text{A}$, $\alpha_1 = \pi/2$ i $\alpha_2 = \pi$.

- [5] Odrediti i nacrtati vremenske dijagrame označenih struja, struja svih tiristora i označenih napona.
- [2,5] Odrediti srednju i efektivnu vrednost izlaznog napona.
- [2,5] Odrediti faktor snage ispravljača.

Slika 1

Slika 2

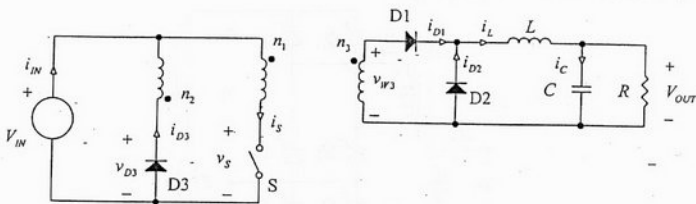
2. Buck konvertor sa slike 2 ima ulazni napon koji se menja u opsegu $35\text{V} \leq V_g \leq 70\text{V}$. Kada je snaga koja se predaje potrošaču u opsegu $10\text{W} \leq P \leq 1000\text{W}$, kolom povratne sprege, promenom odnosa impuls-perioda D , se obezbeđuje da je napon na potrošaču konstantan $V = 28\text{V}$. Upotrebljeni prekidač i dioda

mogu se smatrati idealnim, a poznato je $L = 22\mu\text{H}$, $C = 470\mu\text{F}$ i $f_s = 75\text{kHz}$.

- [3] U $V_g - I$ ravni ucrtati krivu koja razdvaja oblast kontinualnog i diskontinualnog režima rada konvertora.
- [4] Odrediti opseg vrednosti odnosa impuls-perioda $D_{\min} \leq D \leq D_{\max}$.
- [3] Ako je $V_g = 48\text{V}$ i $P = 100\text{W}$, odrediti i nacrtati, u toku jedne prekidačke periode, vremenske dijagrame obeleženih struja.

3. Na slici 3 je prikazan forward konverter kod koga je $n_1 = n_2 = 46$, $L = 18 \mu\text{H}$, $C = 220 \mu\text{F}$, $f_s = 100 \text{ kHz}$. Nominalni ulazni napon je $V_{IN} = 24 \text{ V}$, a izlazni napon je $V_{OUT} = 5 \text{ V}$. Napon na diodama dok su direktno polarisane je $V_D = 1 \text{ V}$, kao i napon na prekidaču dok je provodan, $V_S = 1 \text{ V}$. Uticaj magnetizacije induktivnosti transformatora se može zanemariti.

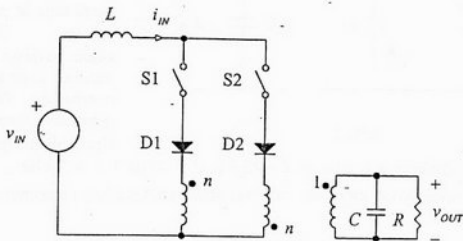
- Odrediti n_3 tako da u kontinualnom režimu rada prekidač u jednoj periodi bude uključen $0.4/f_s$.
- Nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 3 za $R = 1 \Omega$.
- Odrediti opseg R za koji konverter radi u kontinualnom režimu.
- Odrediti minimalnu vrednost V_{IN} za koju dati konverter sa n_3 izračunato pod a) može da obezbedi $V_{OUT} = 5 \text{ V}$.
- Prilikom izlaznoj struji $I_{OUT} = 5 \text{ A}$ odrediti koeficijent korisnog dejstva.

Slika 3.

4. Na slici 4 je prikazan strujni inverter. Prekidač S1 je uključen tokom dT_s , a prekidač S2 je uključen tokom $d'T_s$. Poznato je: $v_{IN} = 300 \text{ V}$, $n = 2$, $d = \frac{1}{2}(1 + m \sin(\omega t))$, $-1 < m < 1$, $\omega = 100\pi \text{ rad/s}$, $R = 35.35 \Omega$, $C = 90.03 \mu\text{F}$, L je dovoljno veliko da se talasnost i_{IN} može zanemariti.

- Za $m = 0.75$ odrediti srednju vrednost v_{OUT} na nivou periode prekidanja T_s . Nacrtati i označiti vremenski dijagram.
- Odrediti zavisnost i_{IN} od m .

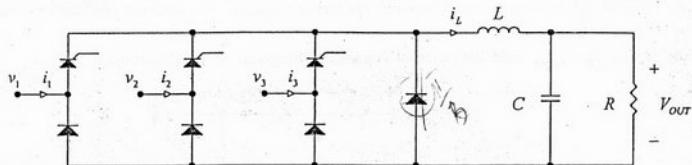

Slika 4.

1. Trofazni polukontrolisani most sa slike 1 je povezan na trofazni sistem napona

$v_k = V_m \cos(\omega t - (k-1)120^\circ)$, gde je $k \in \{1, 2, 3\}$ i $V_m = 220\sqrt{2}$ V. Fazni ugao uključena tiristora α se meri u odnosu na uzlazni prolazak kroz nulu odgovarajućeg faznog napona. Smatrati $30^\circ < \alpha < 150^\circ$. Potrošač ima otpornost $R = 100 \Omega$, a LC filter se može smatrati idealnim, tako da se može smatrati da ulazna struja filtra i_L i izlazni napon imaju samo jednosmernu komponentu.

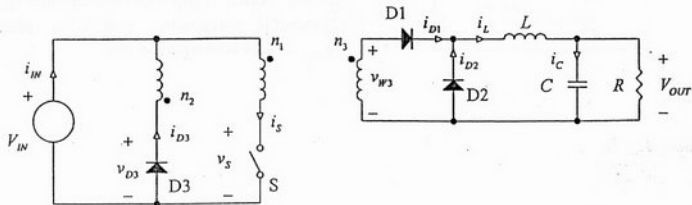
- Određiti zavisnost V_{OUT} od α .
- Određiti zavisnost faktora snage od α .
- Određiti zavisnost jednosmerne komponente ulazne struje od α .
- Nacrtati vremenski dijagram ulazne struje i_L za $\alpha = 30^\circ$ i označiti karakteristične tačke.

slika 1

2. Na slici 2 je prikazan forward konvertor kod koga je $n_1 = n_2 = 46$, $L = 18 \mu\text{H}$, $C = 220 \mu\text{F}$, $f_s = 100 \text{ kHz}$. Nominalni ulazni napon je $V_{IN} = 24 \text{ V}$, a izlazni napon je $V_{OUT} = 5 \text{ V}$. Napon na diodama dok su direktno polarisane je $V_D = 1 \text{ V}$, kao i napon na prekidaču dok je provodan, $V_S = 1 \text{ V}$. Uticaj magnetizacione induktivnosti transformatora se može zanemariti.

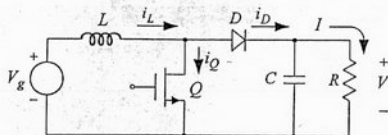
- Određiti n_3 tako da u kontinualnom režimu rada prekidač u jednoj periodi bude uključen $0.4/f_s$.
- Nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 2 za $R = 1 \Omega$.
- Određiti opseg R za koji konvertor radi u kontinualnom režimu.
- Određiti minimalnu vrednost V_{IN} za koju dati konvertor sa n_3 sračunato pod a) može da obezbedi $V_{OUT} = 5 \text{ V}$.
- Ako je maksimalna predviđena izlazna struja $I_{OUTmax} = 5 \text{ A}$, odrediti zavisnost koeficijenta korisnog dejstva od I_{OUT} i maksimalnu vrednost koeficijenta korisnog dejstva. Razmatrati samo kontinualni režim rada.
- Određiti prenosnu funkciju $H(s) = \hat{v}_{OUT}(s)/\hat{d}(s)$.

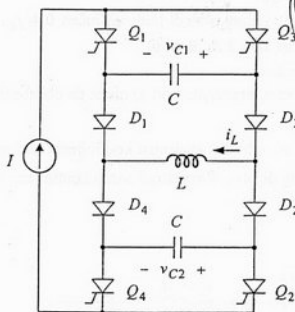
slika 2

3. Boost konvertor sa slike 3 napaja se iz baterije $V_g = 1,2V \pm 0,2V$, radi sa konstantnim vremenom uključenosti prekidača Q , $t_{on} = 10\mu s$, dok se promenom vremena isključenosti t_{off} , odnosno prekidačke učestanosti f_s , pri promeni potrošnje u granicama $100\mu A \leq I \leq 0,2A$ izlazni napon reguliše na vrednost $V = 3V$.

- [2] Odrediti $M(D) = V/V_g$, kao i uslov koji definiše rad u diskontinualnom režimu.
- [3] Odrediti vrednost induktivnosti L i kapacitivnosti C tako da:
  - talasnost izlaznog napona ne bude veća od $\Delta V_{p-p} = 50mV$
  - konvertor radi u diskontinualnom režimu
  - vršna vrednost struje induktivnosti bude što manja.
- [3] Pod uslovima iz tačke b) odrediti minimalnu i maksimalnu vrednost prekidačke učestanosti f_{smin} i f_{smax} .
- [2] Za $f_s = f_{smin}$ odrediti i nacrtati vremenske dijagrame obeleženih struja.

Slika 3

4. Na slici 4 prikazan je monofazni tiristorski inverter za napajanje induktivnog potrošača. Tiristori se uključuju signalima sa gejtova, provode alternativno u parovima Q_1, Q_2 i Q_3, Q_4 , a sve upotrebjene komponente su idealne.

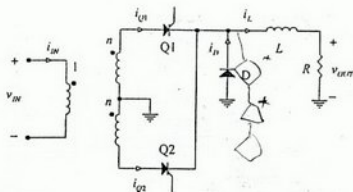
a) [6] Izračunati i nacrtati vremenske dijagrame obeleženih napona i struja u toku prelaznog režima promene polariteta struje kroz potrošač. Smatrati da je u početnom trenutku posmatranja napon na kondenzatorima $v_{C1}(0) = v_{C2}(0) = V_0 > 0$.

b) [2] Odrediti raspoloživo vreme t_q za komutaciju tiristora i početni napon na kondenzatorima V_0 .

c) [2] Odrediti maksimalnu prekidačku učestanost f_{smax} za koju kolo ispravno radi.

1. U ispravljaču sa slike 1 poznato je $v_{IN} = 220\sqrt{2} \text{ V sin}(2\pi 50 \text{ Hz } t)$, $n = 1/2$, $L = 10 \text{ H}$, $R = 5 \Omega$, tiristor Q1 se uključuje fazni ugao $\alpha = 2\pi 50 \text{ Hz } t_0$ nakon uzlaznog prolaska ulaznog napona kroz nulu, tiristor Q2 se uključuje za isti fazni ugao nakon silaznog prolaska ulaznog napona kroz nulu, dioda i tiristori se mogu smatrati idealnim.

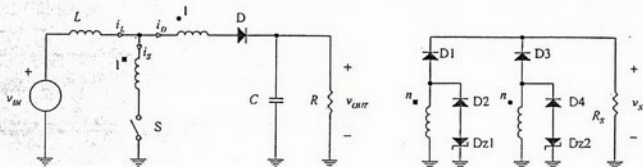
- Za $\alpha = 90^\circ$ odrediti vremenske dijagrame i_{IN} , i_{Q1} , i_{Q2} , i_D i i_L , izračunati i označiti karakteristične tačke.
- Odrediti zavisnost izlaznog napona od ugla uključjenja tiristora.
- Odrediti zavisnost faktora snage od ugla uključjenja tiristora.
- Pri uglu uključjenja tiristora od $\alpha = 0$ proceniti amplitudu naizmjenične komponente izlaznog napona.
- Odrediti prenosnu funkciju $H(s) = \hat{v}_{OUT}(s)/\hat{\alpha}(s)$ u okolini $\alpha = 45^\circ$.

Slika 1.

2. Na slici 2 je prikazan boost konvertor kod koga je primenjena tehnika strujnog programiranja ograničavanjem maksimalne i minimalne vrednosti struje kalema. Ako se drugačije ne naglasi smatrati da je $v_{IN} = 100 \text{ V}$, $i_{Lmax} = 2.2 \text{ A}$, $i_{Lmin} = 1.8 \text{ A}$, $R = 200 \Omega$, dioda i prekidač u energetskom delu kola se mogu smatrati idealnim. Poznato je $C = 10000 \mu\text{F}$, $L = 2.5 \text{ mH}$. Pad napona na direktno polarisanim diodama u kolu za merenje struje je $V_D = 0.7 \text{ V}$, probojni napon zener dioda je $V_Z = 10 \text{ V}$, prenosni odnos transformatora je $n = 1000$, magnetizacionu induktivnost transformatora smatrati za jako veliku, $R_S = 1 \text{ k}\Omega$.

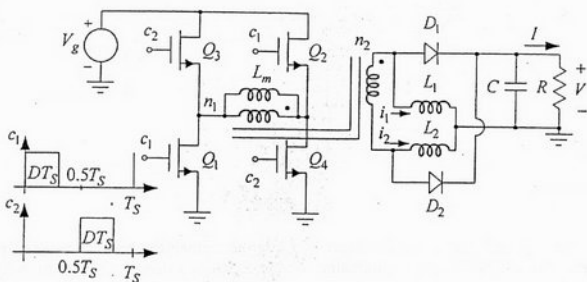
- Odrediti vremenske dijagrame i_L , i_S i i_D u ustaljenom stanju.
- Odrediti zavisnost izlaznog napona od ulaznog napona i otpornosti potrošača.
- Odrediti vremenske dijagrame struja dioda D1, D2, D3 i D4.
- Ako se ulazni napon promeni sa 100 V na 105 V , a i_{Lmin} i i_{Lmax} održavaju konstantnim, odrediti vremenski dijagram izlaznog napona tokom prelaznog procesa.

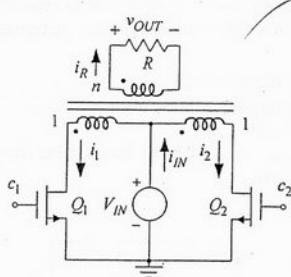
Slika 2.

3. FULL-BRIDGE konvertor sa slike 3 radi sa konstantnom učestanošću prekidanja $f_S = 100 \text{ kHz}$, ima ulazni napon koji se menja u granicama $40 \text{ V} \leq V_g \leq 60 \text{ V}$, dok je $V = 5 \text{ V}$, $5 \text{ A} \leq I \leq 50 \text{ A}$, $L_m \rightarrow \infty$, $V_D = 0,5 \text{ V}$ i $L_1 = L_2 = L$.

- a) [1] Odrediti maksimalnu vrednost odnosa impuls-perioda $D_{\max}$ za koju konvertor ispravno radi.
 b) [5] Odrediti prenosni odnos transformatora $n = n_1/n_2$, minimalnu vrednost induktivnosti L i kapacitivnosti C , tako da konvertor uvek radi sa kontinualnom strujom induktivnosti i da je talasnost napona na potrošaču $\Delta v_{p-p} \leq 1\% V$.
 c) [2] Za $V_g = 60 \text{ V}$ i $I = 50 \text{ A}$ nacrtati vremenske oblike struja prekidača i dioda, struja i napona na kalemovima i napona na prekidačima i diodama.
 d) [2] Odrediti maksimalne inverzne napone na diodama i prekidačkim tranzistorima, maksimalnu srednju struju dioda i efektivnu vrednost struje prekidačkih tranzistora.

Slika 3

Slika 4

4. PUSH-PULL inverter sa slike 4 se napaja iz baterije $10 \text{ V} \leq V_{IN} \leq 16 \text{ V}$ i obezbeđuje napajanje potrošaču $R = 100 \Omega$ u odsustvu mrežnog napona. Smatrati da je magnetizaciona induktivnost transformatora $L_m \rightarrow \infty$.

a) [3] Ako su pobudni impulsi sa faktorom ispunje $D \approx 0,5$, odrediti minimalnu vrednost prenosnog odnosa transformatora n i vremenske dijagrame stanja prekidača tako da se potrošaču ne predaje manja korisna snaga nego u slučaju mrežnog napona $v = 220\sqrt{2} \cdot \sin(2\pi ft)$, $f = 50 \text{ Hz}$.

b) [2] Ako je $V_{IN} = 16 \text{ V}$, nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 4, kao i napona na prekidačima.

c) [1] Odrediti maksimalni stres na prekidačima

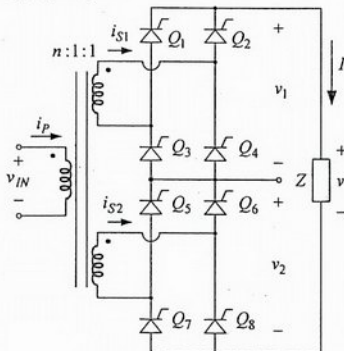
$$S = V_{Qpk} I_{Qrms}$$

d) [3] Kako treba upravljati prekidačima Q_1 i Q_2 tako da u izlaznom naponu ne postoji treći harmonik? Nacrtati vremenske dijagrame pobudnih impulsa c_1 i c_2 za ovaj slučaj.

e) [1] Za slučaj iz tačke d) odrediti maksimalnu korisnu snagu koja se predaje potrošaču.

1. Na slici 1 je prikazan monofazni serijski tiristorski ispravljač. Tiristorima Q_1, Q_2, Q_3, Q_4 nezavisno se upravlja od tiristora Q_5, Q_6, Q_7, Q_8 . Tiristori Q_1, Q_4 , odnosno Q_5, Q_8 i Q_2, Q_3 , odnosno Q_6, Q_7 , se uključuju sa međusobnim faznim pomerajem od 180° . Ugao uključivanja α_1 , odnosno α_2 , meri se od uzlaznog prolaska faznog napona kroz nulu do uključivanja tiristora Q_2, Q_3 , odnosno Q_6, Q_7 . Poznato je: $v_{IN} = 220\sqrt{2}V \cdot \sin(2\pi ft)$, $f = 50\text{Hz}$, $n = 2$, $I = 10\text{A}$, $\alpha_1 = \pi/2$ i $\alpha_2 = \pi$.

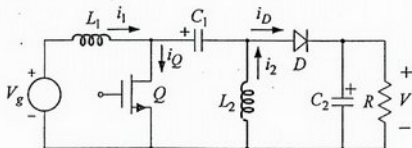
- [5] Odrediti i nacrtati vremenske dijagrame označenih struja, struja svih tiristora i označenih napona.
- [2,5] Odredit srednju i efektivnu vrednost izlaznog napona.
- [2,5] Odrediti faktor snage ispravljača.

Slika 1

2. U SEPIC konvertoru sa slike 2 prekidači su idealnih karakteristika, dok je: $V_g = 120\text{V}$, $D = 0,225$, $f_s = 100\text{kHz}$, $R = 10\Omega$, $L_1 = 50\mu\text{H}$, $L_2 = 75\mu\text{H}$, $C_1 = 47\mu\text{F}$, i $C_2 = 200\mu\text{F}$.

- [4] Odrediti napon na potrošaču, V , a zatim nacrtati vremenske dijagrame obeleženih struja i napona na induktivnostima i prekidačima.
- [2] Odrediti talasnost napona na potrošaču, Δv_{p-p} .
- [4] Ponoviti tačku a) ako je $R = 20\Omega$.

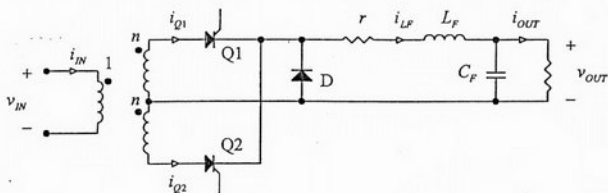

Slika 2

Ispit traje 4 sata, nije dozvoljeno korišćenje literature.

1. Na slici 1 je prikazan ispravljač kod koga je ulazni napon oblika $v_{IN} = V_m \sin(\omega t)$, gde je nominalna vrednost amplitude $V_{m\text{nom}} = 220\sqrt{2}$ V, a kreće se u granicama od -20 % do +10 % nominalne vrednosti. Izlazna struja se kreće u granicama $0 < i_{OUT} < 100$ A. Induktivnost kalema L_F je dovoljna da se talasnost njegove struje može zanemariti. Gubitke u kalemu modeluje otpornik $r = 0.12 \Omega$. Nominalna vrednost izlaznog napona je $V_{OUT} = 48$ V. Ostali elementi se mogu smatrati idealnim.

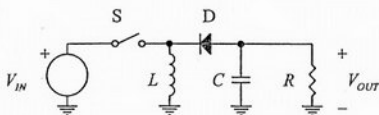
- Odeđiti minimalnu vrednost prenosnog odnosa transformatora n tako da ispravljač može da zadovolji date specifikacije.
- Za n određeno pod a) odrediti opseg u kome će se kretati ugao paljenja tiristora.
- Za nominalnu vrednost amplitude ulaznog napona i $i_{OUT} = 40$ A nacrtati vremenske dijagrame struja označenih na slici 1 i označiti karakteristične tačke.
- Za slučaj pod c) izračunati faktor snage ispravljača.

Slika 1.

2. Na slici 2 je prikazan buck-boost konvertor kod koga se upravljanje vrši tehnikom programiranja struje tako što se prekidač isključuje kada struja kalema dostigne vrednost upravljačke promenljive $i_{L\text{max}}$, a ponovo se uključuje kada dioda prestane da provodi. Na taj način konvertor stalno radi na granici između kontinualnog i diskontinualnog režima rada. Poznato je: $V_{IN} = 5$ V, $V_{OUT} = -15$ V, maksimalna izlazna struja iznosi $i_{OUT\text{max}} = 0.5$ A.

- Određiti L tako da pri maksimalnoj struji frekvencija uključivanja prekidača bude $f_s = 25$ kHz i odrediti $i_{L\text{max}}$ u ovom slučaju.
- Određiti zavisnost frekvencije prekidanja f_s od izlazne struje i_{OUT} .
- Ako talasnošću izlaznog napona dominira komponenta nastala usled parazitne ekvivalentne serijske otpornosti kondenzatora R_{ESR} , odrediti maksimalnu vrednost R_{ESR} tako da razlika između minimalne i maksimalne vrednosti izlaznog napona (peak-to-peak ripple) ne bude veća od 50 mV.

Slika 2.

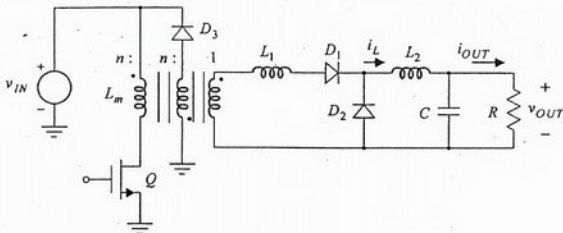
3. U Forward konvertoru sa slike 3, koji radi sa konstantnom učestanošću prekidanja, $f_S = 50\text{kHz}$, upotrebjene su komponente idealizovanih karakteristika, a poznato je: $v_{IN} = 48\text{V}$, $n = 4$, $L_2 = 100\mu\text{H}$, $R = 0,12\Omega$, $C \rightarrow \infty$.

a) Ako je $L_1 = 0\text{H}$ odrediti opseg vrednosti izlaznog napona, koji se može dobiti promenom odnosa impuls-perioda, D .

Sa $D = D_{\max}$ iz prethodne tačke i $L_1 = 0,1\mu\text{H}$, smatrajući da je $L_m \rightarrow \infty$ i da se talasnost struje i_L može zanemariti:

b) odrediti maksimalnu vrednost napona na izlazu $v_{OUT\max}$ i

c) nacrtati vremenske dijagrame, u ustaljenom stanju u toku jedne periode prekidanja, napona i struja svih prekidača i induktivnosti.

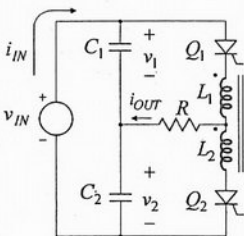
Slika 3

4. Pobudne struje za tiristore u serijskom rezonantnom invertoru sa slike 4.a. prikazane su na slici 4.b. U početnom trenutku je $v_2(0) = -V_2$, $V_2 > 0$ i $i_{OUT}(0) = 0$, a poznato je: $v_{IN} = 220\text{V}$, $C_1 = C_2 = C = 3\mu\text{F}$, $L_1 = L_2 = L = 50\mu\text{H}$, $R = 2\Omega$ i $f_0 = 1/T_0 = 7\text{kHz}$.

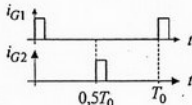
a) Odrediti i nacrtati vremenske dijagrame označenih napona i struja u toku jedne periode T_0 .

b) Kolika je amplituda ulazne struje I_{INm} ?

c) Odrediti maksimalnu učestanost rada invertora $f_{0\max}$ ako je vreme isključivanja tiristora $t_{\text{off}} = 10\mu\text{s}$.

Slika 4.a

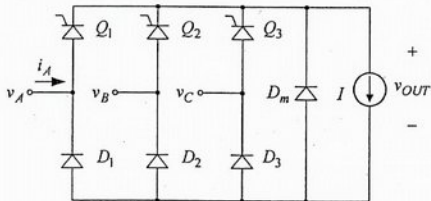
Slika 4.b

1. Na slici 1 prikazan je polukontrolisani trofazni ispravljač u kome se sve upotrebljene komponente mogu smatрати idealnim, dok je: $v_A = V_m \sin(\omega t)$, $v_B = V_m \sin(\omega t - \frac{2\pi}{3})$ i $v_C = V_m \sin(\omega t + \frac{2\pi}{3})$.

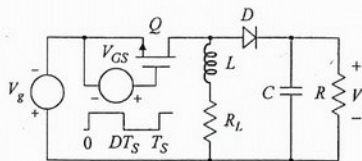
Tiristori Q_1 , Q_2 i Q_3 uključuju se pri $\theta_1 = \frac{\pi}{6} + \alpha$, $\theta_2 = \frac{5\pi}{6} + \alpha$ i $\theta_3 = \frac{3\pi}{2} + \alpha$, $\theta = \omega t$, $0 \leq \alpha \leq \frac{\pi}{2}$, respektivno.

Za slučaj kada je $\alpha = \frac{\pi}{3}$:

- odrediti i nacrtati vremenske dijagrame, u ustaljenom stanju u toku jedne periode mrežnog napona, struja svih dioda i tiristora i napona na izlazu, v_{OUT} ;
- odrediti srednju i efektivnu vrednost napona na potrošaču i
- odrediti faktor snage ispravljača.

Slika 1

Slika 2

2. Buck-Boost konvertor sa slike 2 radi u kontinualnom režimu rada sa konstantnom učestanošću prekidanja $f_S = 50\text{kHz}$, dok je $V_g = 1,5\text{V}$, $V = 5\text{V}$ i $R = 5\Omega$. Pad napona na provodnoj diodi je $V_D = 0,5\text{V}$, otpornost prekidača kada provodi je $R_{ON} = 35\text{m}\Omega$, a otpornost kalema je R_L . Smatrati da su talasnosti struje induktivnosti i napona na kondenzatoru zanemarljive.

- Odrediti izraz koji definiše efikasnost konvertora $\eta = \eta(D, V_g, V_D, R_{ON}, R_L, R)$.
- Odrediti maksimalnu otpornost kalema $R_{L,max}$ tako da je efikasnost konvertora $\eta \geq 70\%$. Koliko iznosi D ?
- Pod uslovom iz tačke b) odrediti gubitke na prekidaču P_{ON} , diodi P_D i induktivnosti P_L .
- Pod uslovom iz tačke b), odrediti efikasnost konvertora ako je $R = 10\Omega$.

1. U kolu sa slike 1 tiristori Q1 i Q2 se uključuju simetrično, tiristor Q1 za fazni ugao $\alpha = \omega_0 t$, nakon ulaznog prolaska kroz nulu ulaznog napona, a tiristor Q2 za isti fazni ugao nakon silaznog prolaska kroz nulu ulaznog napona. Ulazni napon je oblika $v_{IN}(t) = V_m \sin(\omega_0 t)$, a prenosni odnos transformatora je $n:1$.

a) Smatrajući da je induktivnost L dovoljno velika da se njena struja može smatrati konstantnom, $i_L(t) = I$, nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 1 tokom jedne periode ulaznog napona i označiti karakteristične vrednosti.

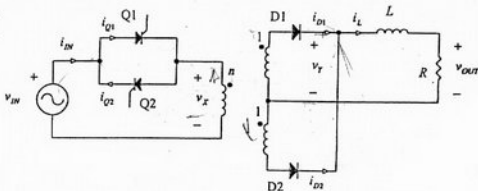
b) Pod pretpostavkom kao pod a) odrediti zavisnost jednosmerne komponente izlaznog napona od ugla α , $V_{OUT}(\alpha)$.

c) Ako je $\tau = \frac{L}{R} \gg \frac{1}{f_0}$, gde $f_0 = \frac{\omega_0}{2\pi}$, odrediti zavisnost srednje vrednosti izlaznog napona tokom

poluperiode ulaznog napona pri promeni ugla paljenja tiristora sa $\alpha = 0$ na $\alpha = 45^\circ$.

d) Za ulaznu struju odrediti $THD(\alpha = 0)$.

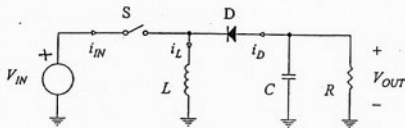
e) Odrediti $PF(\alpha = 90^\circ)$.

Slika 1.

2. Na slici 2 je prikazan buck-boost konvertor kod koga je $D = 0.5$ (ne menja se), $L = 100 \mu\text{H}$, $V_{IN} = 100 \text{ V}$ ako se drugačije ne naglasi, dioda i prekidač su idealni, kondenzator je dovoljno velike kapacitivnosti da se talasnost njegovog napona može zanemariti, učestanost prekidanja je $f_s = 100 \text{ kHz}$, potrošač R je promenljiv.

- a) Odrediti opseg izlaznog napona za koji konvertor radi u diskontinualnom režimu. $V_{OUT} < -100 \text{ V}$
 b) Odrediti opseg otpornosti potrošača za koji konvertor radi u diskontinualnom režimu. $R > 80 \Omega$
 c) Odrediti ulaznu snagu.
 d) Odrediti zavisnost izlaznog napona od ulaznog napona i otpornosti potrošača u diskontinualnom režimu.

slika 2

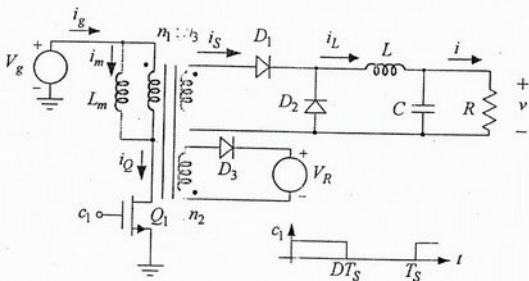
3. Na slici 3 je prikazan Forward konvertor koji radi u kontinualnom režimu, sa konstantnom učestanošću prekidanja $f_S = 100\text{kHz}$. U kolu su upotrebljeni idealni prekidači i diode, a poznato je: $L_m = 30\text{mH}$, $127\text{V} \leq V_g \leq 380\text{V}$, $V = 12\text{V}$, $P_{OUT} = 480\text{W}$. Smatrati da se talasnost struje i_L može zanemariti.

a) [1] Odrediti, uz obrazloženje, minimalnu vrednost napona V_R u funkciji parametara kola za koju konvertor ispravno radi.

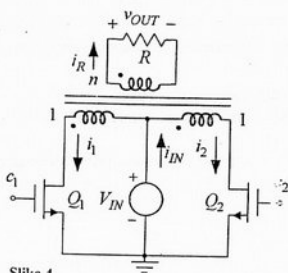
b) [4] Sa V_R iz tačke a) odrediti prenosni odnos transformatora n_1/n_3 tako da se dobije minimalni stres na prekidaču $S = V_{Qpk} I_{Qrms}$.

c) [3] Ako je $V_R = 12\text{V}$, pod uslovom: iz prethodne tačke odrediti prenosni odnos n_1/n_2 , a zatim nacrtati vremenske dijagrame obeleženih struja pri $V_g = 127\text{V}$.

d) [2] Odrediti odnos stresova na aktivnom prekidaču u slučaju iz tačke b) i u slučaju kada je $n_2 = n_1$ i $V_R = V_g$.

Slika 3

Slika 4

4. Push-pull inverter sa slike 4 se napaja iz baterije $V_{IN} = 24\text{V}$ i obezbeđuje napajanje potrošaču $R = 200\Omega$ u odsustvu mrežnog napona. Smatrati da je magnetizaciona induktivnost transformatora merena sa sekundarne strane $L_m \rightarrow \infty$.

a) [3] Ako su pobudni impulsi sa faktorom ispunje $D \approx 0.5$, odrediti prenosni odnos transformatora n i vremenske dijagrame stanja prekidača tako da se potrošaču predaje ista korisna snaga kao u slučaju mrežnog napona $v = 220\sqrt{2}\text{V}\sin(2\pi ft)$, $f = 50\text{Hz}$.

b) [2] Nacrtati vremenske dijagrame označenih struja i napona na prekidačima.

c) [3] Kako treba upravljati prekidačima Q_1 i Q_2 tako

da u izlaznom naponu ne postoji treći harmonik? Nacrtati vremenske dijagrame pobudnih impulsa c_1 i c_2 za ovaj slučaj.

Pod uslovom iz tačke c) odrediti:

d) [1] korisnu snagu koja se predaje potrošaču.

e) [1] maksimalni stres na prekidačima $S = V_{Qpk} I_{Qrms}$.

1. U kolu sa slike 1 tiristori Q1 i Q2 se uključuju simetrično, tiristor Q1 za fazni ugao $\alpha = \omega_0 t_a$ nakon ulaznog prolaska kroz nulu ulaznog napona, a tiristor Q2 za isti fazni ugao nakon silaznog prolaska kroz nulu ulaznog napona. Ulazni napon je oblika $v_{IN}(t) = V_m \sin(\omega_0 t)$, a prenosni odnos transformatora je $n:1:1$.

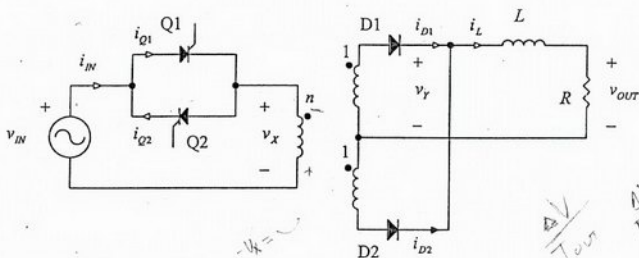
a) [3] Smatrajući da je induktivnost L dovoljno velika da se njena struja može smatrati konstantnom, $i_L(t) = I$, nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 1 i tokom jedne periode ulaznog napona i označiti karakteristične vrednosti.

b) [1] Pod pretpostavkom kao pod a), odrediti zavisnost jednosmerne komponente izlaznog napona od ugla α , $V_{OUT}(\alpha)$.

c) [3] Ako je $r = \frac{L}{R} \gg \frac{1}{f_0}$, gde $f_0 = \frac{\omega_0}{2\pi}$, odrediti zavisnost srednje vrednosti izlaznog napona tokom poluperiode ulaznog napona pri promeni ugla uključivanja tiristora sa $\alpha = 0$ na $\alpha = 45^\circ$.

d) [2] Za ulaznu struju odrediti $THD(\alpha = 0)$.

e) [1] Odrediti $PF(\alpha = 90^\circ)$.

Slika 1.

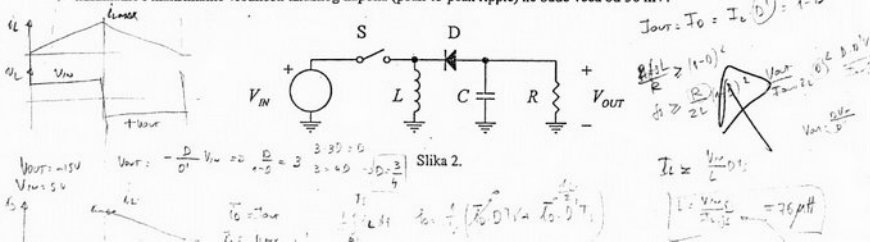
2. Na slici 2 je prikazan buck-boost konvertor kod koga se upravljanje vrši tehnikom programiranja struje tako što se prekidač isključuje kada struja kalemna dostigne vrednost upravljačke promenljive i_{Lmax} , a ponovo se uključuje kada dioda prestane da provodi. Na taj način konvertor stalno radi na granici između kontinualnog i diskontinualnog režima. Poznato je: $V_{IN} = 5V$, $V_{OUT} = -15V$, maksimalna izlazna struja iznosi $i_{OUTmax} = 0.5A$.

a) [3] Odrediti L tako da pri maksimalnoj struji frekvencija uključivanja prekidača bude $f_s = 25kHz$ i odrediti i_{Lmax} u ovom slučaju.

b) [2] Odrediti zavisnost frekvencije prekidanja f_s od izlazne struje i_{OUT} .

c) [2] Ako talasnošću izlaznog napona dominira komponenta nastala usled parazitarne ekvivalentne serijske otpornosti kondenzatora R_{ESR} , odrediti maksimalnu vrednost R_{ESR} tako da razlika između minimalne i maksimalne vrednosti izlaznog napona (peak-to-peak ripple) ne bude veća od 50 mV.

d) [3] Ako talasnošću izlaznog napona dominira komponenta nastala usled konačne kapacitivnosti kondenzatora (R_{ESR} se može zanemariti u ovom slučaju), odrediti minimalnu vrednost kapacitivnosti kondenzatora C tako da razlika između minimalne i maksimalne vrednosti izlaznog napona (peak-to-peak ripple) ne bude veća od 50 mV.

Slika 2.

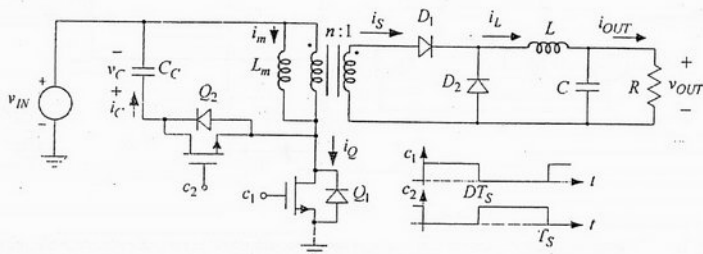
3. Forward konvertor sa slike 3 radi sa konstantnom učestanošću prekidanja $f_S = 100\text{kHz}$, ima ulazni napon koji se menja u granicama, $100\text{V} \leq V_{IN} \leq 400\text{V}$, dok je $v_{OUT} = 5\text{V}$, $2\text{A} \leq I_{OUT} \leq 20\text{A}$. $n = 10$, $L_m = 20\text{mH}$, $V_{D1} = V_{D2} = V_D = 0.5\text{V}$, a prekidači Q_1 i Q_2 se uključuju signalima kao što je prikazano na slici.

a) [4] Za $v_{IN} = 100\text{V}$ i $I_{OUT} = 20\text{A}$ odrediti i nacrtati vremenske dijagrame obeleženih struja i napona, kao i napona na prekidačima. Smatrati da je talasnost struje induktivnosti i_L i napona na kondenzatorima zanemarljiva.

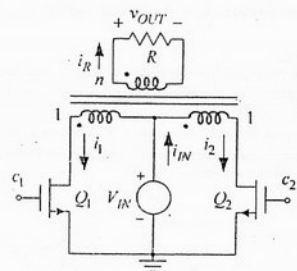
b) [4] Odrediti minimalne vrednosti induktivnosti L i kapacitivnosti C_C i C tako da konvertor uvek radi u kontinualnom režimu i da talasnost napona na kondenzatorima bude $\Delta v_{Cp-p} \leq 10\%V_C$ i $\Delta v_{OUTp-p} < 1\%V_{OUT}$.

c) [1] Za $I_{OUT} = 20\text{A}$, odrediti zavisnost koeficijenta korisnog dejstva od ulaznog napona, $\eta = \eta(V_{IN})$.

d) [1] Za $v_{IN} = 100\text{V}$, odrediti zavisnost koeficijenta korisnog dejstva od struje potrošača, $\eta = \eta(I_{OUT})$.

Slika 3

Slika 4

4. Push-pull inverter sa slike 4 se napaja iz baterije $V_{IN} = 12\text{V}$ i obezbeđuje napajanje potrošaču $R = 200\Omega$ u odsustvu mrežnog napona. Smatrati da je magnetizaciona induktivnost transformatora $L_m \rightarrow \infty$.

a) [3] Ako su pobudni impulsi sa faktorom ispunje $D \approx 0.5$, odrediti prenosni odnos transformatora n i vremenske dijagrame stanja prekidača tako da se potrošaču predaje ista korisna snaga kao u slučaju mrežnog napona $v = 220\sqrt{2}V\sin(2\pi ft)$, $f = 50\text{Hz}$.

b) [2] Nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 4.

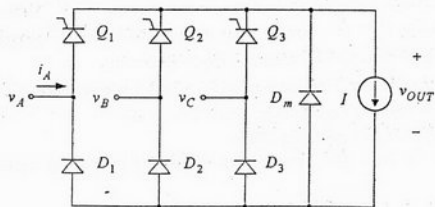
c) [1] Odrediti maksimalni stres na prekidačima $S = V_{Qpk} I_{Qrms}$.

d) [3] Kako treba upravljati prekidačima Q_1 i Q_2 tako

da u izlaznom naponu ne postoji treći harmonik? Nacrtati vremenske dijagrame pobudnih impulsa c_1 i c_2 za ovaj slučaj.

e) [1] Za slučaj iz tačke d) odrediti korisnu snagu koja se predaje potrošaču.

1. Na slici 1 prikazan je polukontrolisani trofazni ispravljač u kome se sve upotrebene komponente mogu smatрати idealnim, dok je: $v_A = \sqrt{2}V_m \sin(\omega t)$, $v_B = V_m \sin(\omega t - \frac{2\pi}{3})$,

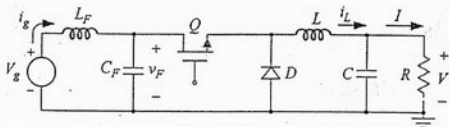
Slika 1

$$v_C = V_m \sin(\omega t + \frac{2\pi}{3}).$$

Tristori Q_1 , Q_2 i Q_3 uključuju se pri $\theta_1 = \frac{\pi}{6} + \alpha$, $\theta_2 = \frac{5\pi}{6} + \alpha$ i $\theta_3 = \frac{3\pi}{2} + \alpha$, $\theta = \omega t$, $0 \leq \alpha \leq \frac{\pi}{2}$, respektivno.

Za slučaj kada je $\alpha = \frac{\pi}{4}$:

- a) [5] odrediti i nacrtati vremenske dijagrame, u ustaljenom stanju u toku jedne periode mrežnog napona, struja svih dioda i tristora i napona na izlazu, v_{OUT} ;
- b) [3] odrediti srednju, $\bar{v}_{OUT}$, i efektivnu, V_{out} , vrednost napona na potrošaču;
- c) [2] odrediti faktor snage ispravljača.

Slika 2

2. Buck konvertor sa slike 2 radi u kontinualnom režimu rada sa konstantnom učestanošću prekidanja $f_S = 50\text{kHz}$, dok je $V_g = 40\text{V}$, $V = 20\text{V}$ i $R \geq 4\Omega$. Pad napona na diodi je $V_D = 0.8\text{V}$, dok su ostale komponente idealne.

- a) [4] odrediti minimalne vrednosti induktivnosti L_F, L i kapacitivnosti C_F, C tako da je:

- talasnost ulazne struje $\Delta i_{gp-p} \leq 5\% I_g$;
- talasnost struje induktivnosti $\Delta i_{lp-p} \leq 20\% I_L$
- talasnost napona na kondenzatoru C_F , $\Delta v_{CFp-p} \leq 5\% V_F$ i
- talasnost napona na potrošaču $\Delta v_{p-p} \leq 1\% V$.

Pri proračunima koristiti opravdane aproksimacije.

- b) [2] Ako je maksimalna indukcija u jezgru, $B_{max} = 0.25\text{T}$, faktor ispunе, $K_u = 0.5$, maksimalna gustina struje u bakarnim provodnicima, $J_{max} = 150\text{A}/\text{cm}^2$ i specifična otpornost bakra $\rho_{cu} = 1.724 \cdot 10^{-6} \Omega\text{-cm}$, izabrati feritno jezgro minimalnih gabarita za projektovanje induktivnosti L . Na raspolaganju su feritna jezgra data u sledećoj tabeli, gde je A_C -površina poprečnog preseka jezgra, W_A -površina poprečnog preseka prostora za namotaje i MLT -srednja dužina zavojka.

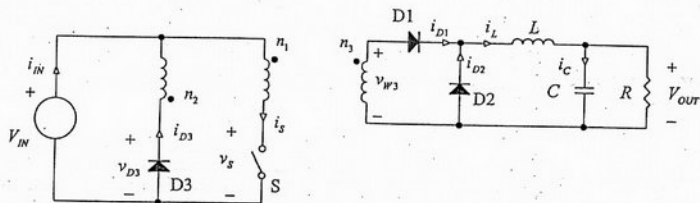
Za izabrano jezgro odrediti:

- c) [2] broj zavojaka N i dužinu vazdušnog procepa l_g ;
- d) [2] prečnik bakarne žice i snagu gubitaka u induktivnosti. Na raspolaganju su žice čiji je prečnik $\phi[\text{mm}] = \{1.4, 1.7, 2.0, 2.1, 2.2\}$

jezgro	$A_C[\text{cm}^2]$	$W_A[\text{cm}^2]$	$MLT[\text{cm}]$
EE40	1.27	1.10	8.50
EE50	2.26	1.78	10.0
EE60	2.47	2.89	12.8

3. Na slici 3 je prikazan forward konvertor kod koga je $n_1 = n_2 = 46$, $L = 18 \mu\text{H}$, $C = 220 \mu\text{F}$, $f_s = 100 \text{ kHz}$. Nominalni ulazni napon je $V_{IN} = 24 \text{ V}$, a izlazni napon je $V_{OUT} = 5 \text{ V}$. Napon na diodama dok su direktno polarisane je $V_D = 1 \text{ V}$, kao i napon na prekidaču dok je provodan, $V_S = 1 \text{ V}$. Uticaj magnetizacione induktivnosti transformatora se može zanemariti.

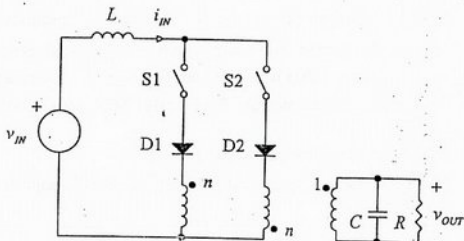
- Odrediti n_3 tako da u kontinualnom režimu rada prekidač u jednoj periodi bude uključen $0.4/f_s$.
- Nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 3 za $R = 1 \Omega$.
- Odrediti opseg R za koji konvertor radi u kontinualnom režimu.
- Odrediti minimalnu vrednost V_{IN} za koju dati konvertor sa n_3 izračunato pod a) može da obezbedi $V_{OUT} = 5 \text{ V}$.
- Pri izlaznoj struji $I_{OUT} = 5 \text{ A}$ odrediti koeficijent korisnog dejstva.

Slika 3.

4. Na slici 4 je prikazan strujni invertor. Prekidač S1 je uključen tokom dT_s , a prekidač S2 je uključen tokom $d'T_s$. Poznato je: $v_{IN} = 300 \text{ V}$, $n = 2$, $d = \frac{1}{2}(1 + m \sin(\omega t))$, $-1 < m < 1$, $\omega = 100\pi \text{ rad/s}$, $R = 35.35 \Omega$, $C = 90.03 \mu\text{F}$, L je dovoljno veliko da se talasnost i_{IN} može zanemariti.

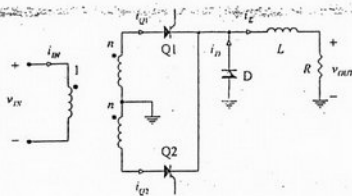
- Za $m = 0.75$ odrediti srednju vrednost v_{OUT} na nivou periode prekidanja T_s . Nacrtati i označiti vremenski dijagram.
- Odrediti zavisnost i_{IN} od m .

Slika 4.

1. U ispravljaču sa slike 1 poznato je $v_{IN} = 220\sqrt{2} \text{ V} \sin(2\pi 50 \text{ Hz } t)$, $n = 1/2$, $L = 10 \text{ H}$, $R = 5 \Omega$, tiristor Q1 se uključuje fazni ugao $\alpha = 2\pi 50 \text{ Hz } t_n$ nakon uzlaznog prolaska ulaznog napona kroz nulu, tiristor Q2 se uključuje za isti fazni ugao nakon silaznog prolaska ulaznog napona kroz nulu, dioda i tiristori se mogu smatrati idealnim.

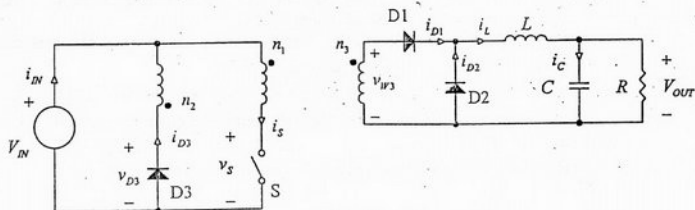
- Za $\alpha = 90^\circ$ odrediti vremenske dijagrame i_{IN} , i_{Q1} , i_{Q2} , i_D i i_L , izračunati i označiti karakteristične tačke.
- Odrediti zavisnost izlaznog napona od ugla uključjenja tiristora.
- Odrediti zavisnost faktora snage od ugla uključjenja tiristora.
- Odrediti zavisnost snage ispravljača od ugla uključjenja tiristora.
- Pri uglu uključjenja tiristora od $\alpha = 0$ proceniti amplitudu naizmjenične komponente izlaznog napona.

Slika 1.

2. Na slici 2 je prikazan forward konvertor kod koga je $n_1 = n_2 = 46$, $L = 18 \mu\text{H}$, $C = 220 \mu\text{F}$, $f_s = 100 \text{ kHz}$. Nominalni ulazni napon je $V_{IN} = 24 \text{ V}$, a izlazni napon je $V_{OUT} = 5 \text{ V}$. Napon na diodama dok su direktno polarisane je $V_D = 1 \text{ V}$, kao i napon na prekidaču dok je provodan, $V_S = 1 \text{ V}$. Uticaj magnetizacije induktivnosti transformatora se može zanemariti.

- Odrediti n_3 tako da u kontinualnom režimu rada prekidač u jednoj periodi bude uključen $0.4/f_s$.
- Nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 2 za $R = 1 \Omega$.
- Odrediti opseg R za koji konvertor radi u kontinualnom režimu.
- Odrediti minimalnu vrednost V_{IN} za koju dati konvertor sa n_3 sračunato pod a) može da obezbedi $V_{OUT} = 5 \text{ V}$.
- Ako je maksimalna predviđena izlazna struja $I_{OUTmax} = 5 \text{ A}$, odrediti zavisnost koeficijenta korisnog dejstva od I_{OUT} i maksimalnu vrednost koeficijenta korisnog dejstva. Razmatrati samo kontinualni režim rada.
- Odrediti prenosnu funkciju $H(s) = \hat{v}_{OUT}(s)/\hat{d}(s)$.

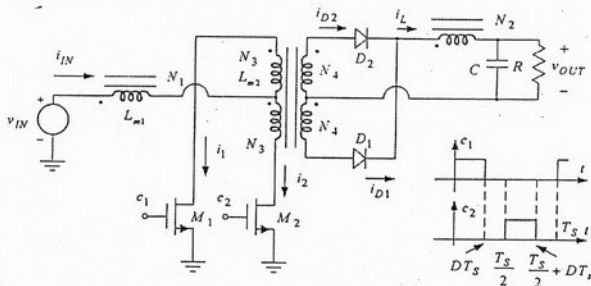
Slika 2.

3. U kolu DC-DC konvertora sa slike namotaji N_1 i N_2 su savršeno spregnuti tako da je $\frac{N_1}{N_2} = \frac{N_3}{N_4} = n$, dok su ostale upotrebne komponente idealnih karakteristika, a $L_{m2} \rightarrow \infty$.

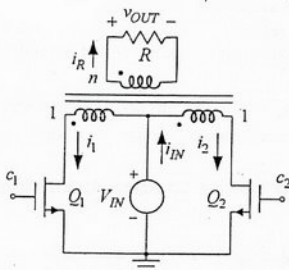
a) [4] Ako je $D > 0,5$, a konvertor radi u kontinualnom režimu rada, odrediti i nacrtati vremenske dijagrame napona na prekidačima i označenih struja u ustaljenom stanju, a zatim odrediti i zavisnost $v_{OUT} = v_{OUT}(v_{IN})$.

b) [4] Ako je $D > 0,5$, a konvertor radi u diskontinualnom režimu rada, odrediti i nacrtati vremenske dijagrame napona na prekidačima i označenih struja u ustaljenom stanju, a zatim odrediti i zavisnost $v_{OUT} = v_{OUT}(v_{IN})$.

c) [2] Pod kojim uslovom konvertor radi u kontinualnom režimu rada?

Slika 3

Slika 4

4. Push-pull inverter sa slike 4 se napaja iz baterije $V_{IN} = 12\text{ V}$ i obezbeđuje napajanje potrošaču $R = 200\Omega$ u odsustvu mrežnog napona. Smatrati da je magnetizaciona induktivnost transformatora $L_m \rightarrow \infty$.

a) [3] Ako su pobudni impulsi sa faktorom ispunje $D \approx 0,5$, odrediti prenosni odnos transformatora n i vremenske dijagrame stanja prekidača tako da se potrošaču predaje ista korisna snaga kao u slučaju mrežnog napona $v = 220\sqrt{2}\text{ Vsin}(2\pi ft)$, $f = 50\text{ Hz}$.

b) [2] Nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 4.

c) [1] Odrediti maksimalni stres na prekidačima $S = V_{Qpk} I_{Qrms}$.

d) [3] Kako treba upravljati prekidačima Q_1 i Q_2 tako

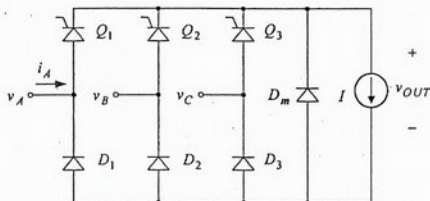
da u izlaznom naponu ne postoji treći harmonik? Nacrtati vremenske dijagrame pobudnih impulsa c_1 i c_2 za ovaj slučaj.

e) [1] Za slučaj iz tačke d) odrediti korisnu snagu koja se predaje potrošaču.

1. Na slici 1 prikazan je polukontrolisani trofazni ispravljač u kome se sve upotrebene komponente mogu smatрати idealnim, dok je: $v_A = V_m \sin(\omega t)$, $v_B = V_m \sin(\omega t - \frac{2\pi}{3})$, $v_C = V_m \sin(\omega t + \frac{2\pi}{3})$. Tiristori Q_1 , Q_2 i Q_3 uključuju se pri $\theta_1 = \frac{\pi}{6} + \alpha$, $\theta_2 = \frac{5\pi}{6} + \alpha$ i $\theta_3 = \frac{3\pi}{2} + \alpha$, $\theta = \omega t$, $0 \leq \alpha \leq \frac{\pi}{2}$, respektivno.

Za slučaj kada je $\alpha = \frac{\pi}{3}$:

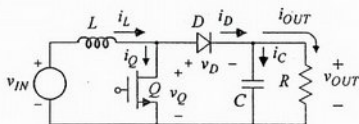
- odrediti i nacrtati vremenske dijagrame, u ustaljenom stanju u toku jedne periode mrežnog napona, struja svih dioda i tiristora i napona na izlazu, v_{OUT} ;
- odrediti srednju, $\bar{v}_{OUT}$, i efektivnu, V_{out} , vrednost napona na potrošaču;
- odrediti faktor snage ispravljača.

Slika 1

2. Na slici 2 prikazan je Boost konvertor. Konvertor se napaja iz baterije $v_{IN} = 2,4V \pm 0,4V$, radi sa konstantnim vremenom uključenosti prekidača Q, $t_{on} = 10\mu s$, dok se promenom vremena isključenosti, t_{off} , odnosno prekidačke učestanosti, f_S , pri promeni potrošnje u granicama $i_{OUT} \in [100\mu A, 0,25A]$, reguliše vrednost izlaznog napona $v_{OUT} = 3V$.

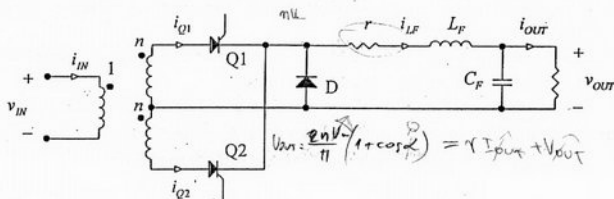
- Odrediti $M = \frac{v_{OUT}}{v_{IN}}$, kao i uslov koji definiše rad u diskontinualnom režimu.
- Odrediti vrednost induktivnosti L i kapacitivnosti C tako da:
  - talasnost izlaznog napona ne bude veća od $\Delta v_{OUT} = 50mV$,
  - konvertor radi u diskontinualnom režimu i
  - vršna vrednost struje prekidača bude što manja.
- Pod uslovima iz tačke b) odrediti minimalnu i maksimalnu vrednost prekidačke učestanosti f_{Smin} i f_{Smax} .

Slika 2

1. Na slici 1 je prikazan ispravljač kod koga je ulazni napon oblika $v_{IN} = V_m \sin(\omega t)$, gde je nominalna vrednost amplitude $V_{m, nom} = 220\sqrt{2}$ V, a kreće se u granicama od -20% do +10% nominalne vrednosti. Izlazna struja se kreće u granicama $0 < i_{OUT} < 100$ A. Induktivnost kabela L_F je dovoljna da se talasnost njegove struje može zanemariti. Gubitke u kalemu modeluje otpornik $r = 0.12 \Omega$. Nominalna vrednost izlaznog napona je $V_{OUT} = 48$ V. Ostali elementi se mogu smatrati idealnim.

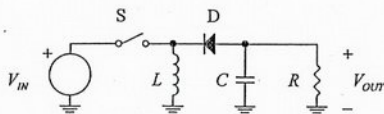
- Odrediti minimalnu vrednost prenosnog odnosa transformatora n tako da ispravljač može da zadovolji date specifikacije.
- Za n određeno pod a) odrediti opseg u kome će se kretati ugao paljenja tiristora.
- Za nominalnu vrednost amplitude ulaznog napona i $i_{OUT} = 40$ A nacrtati vremenske dijagrame struja označenih na slici 1 i označiti karakteristične tačke.
- Za slučaj pod c) izračunati faktor snage ispravljača.

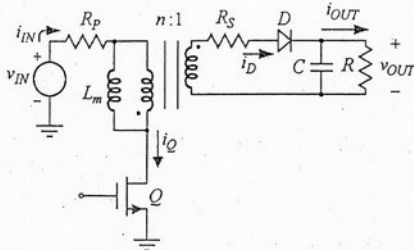
Slika 1.

2. Na slici 2 je prikazan buck-boost konvertor kod koga se upravljanje vrši tehnikom programiranja struje tako što se prekidač isključuje kada struja kabela dostigne vrednost upravljačke promenljive $i_{L, max}$, a ponovo se uključuje kada dioda prestane da provodi. Na taj način konvertor stalno radi na granici između kontinualnog i diskontinualnog režima rada. Poznato je: $V_{IN} = 5$ V, $V_{OUT} = -15$ V, maksimalna izlazna struja iznosi $i_{OUT, max} = 0.5$ A.

- Odrediti L tako da pri maksimalnoj struji frekvencija uključivanja prekidača bude $f_s = 25$ kHz i odrediti $i_{L, max}$ u ovom slučaju.
- Odrediti zavisnost frekvencije prekidanja f_s od izlazne struje i_{OUT} .
- Ako talasnošću izlaznog napona dominira komponenta nastala usled parazitne ekvivalentne serijske otpornosti kondenzatora R_{ESR} , odrediti maksimalnu vrednost R_{ESR} tako da razlika između minimalne i maksimalne vrednosti izlaznog napona (peak-to-peak ripple) ne bude veća od 50 mV.

Slika 2.

Slika 3

- b) [2] Odrediti minimalnu vrednost magnetizacione induktivnosti L_m za koju konvertor uvek radi u kontinualnom režimu rada.
- c) [3] Za $v_{IN} = 60V$ i $i_{OUT} = 10A$ odrediti i nacrtati vremenske dijagrame obeleženih struja, kao i struje magnetizacione induktivnosti u ustaljenom stanju.
- d) [4] Za $v_{IN} = 60V$ i $i_{OUT} = 10A$, ako je otpornost prekidača $R_{ON} = 10m\Omega$, otpornost namotaja primara $R_P = 100m\Omega$ i otpornost namotaja sekundara $R_S = 10m\Omega$, odrediti i izračunati efikasnost konvertora η . Smatrati da je talasnost magnetizacione struje zanemarljiva.

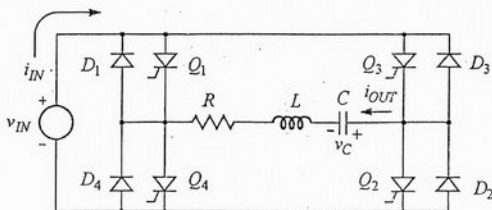
3. Na slici 3 prikazan je flyback konvertor koji radi u kontinualnom režimu rada sa konstantnom učestanošću, $f_s = 100kHz$. Ulazni napon se menja u opsegu $40V \leq v_{IN} \leq 60V$, $v_{OUT} = 5V$, $1A \leq i_{OUT} \leq 10A$, a $V_D = 0.5V$. Ukoliko se drugačije ne naglasi smatrati da je $R_P = R_S = 0\Omega$.

a) [1] Odrediti prenosni odnos transformatora n . Smatrati da je odnos impulsa-perioda ograničen na $D_{max} = 0,45$.

4. Na slici 4 prikazan je monofazni tiristorski rezonantni inverter koji radi na učestanosti $f_0 = 3,5kHz$. Tiristori se uključuju signalima sa gejtova, alternativno u parovima Q_1, Q_2 i Q_3, Q_4 , sa vremenskim razmakom od $T = \frac{1}{2f_0}$. Sve upotrebljene komponente su idealne, a poznato je:

$v_{IN} = 220V$, $C = 6\mu F$, $L = 50\mu H$ i $R = 2\Omega$.

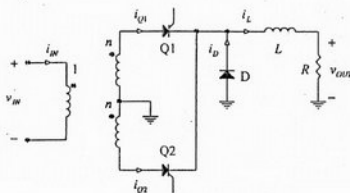
- a) [5] Izračunati i nacrtati vremenske dijagrame obeleženih struja i struja svih prekidača u toku jedne periode u ustaljenom stanju. Smatrati da je u početnom trenutku pri uključivanju tiristora Q_3, Q_4 , $i_{OUT}(0) = 0$ i $v_C(0) = -V_{C1}$, $V_{C1} > 0$.
- b) [2] Odrediti vrednost napona na kondenzatoru V_{C1} .
- c) [3] Odrediti srednju struju iz izvora za napajanje $\bar{i}_{IN}$, srednju struju tiristora Q_1 , $\bar{i}_1$, kao i srednju snagu koja se predaje potrošaču R .

Slika 4

1. U ispravljaču sa slike 1 poznato je $v_{IN} = 220\sqrt{2} V \sin(2\pi 50 \text{ Hz } t)$, $n = 1/2$, $L = 10 \text{ H}$, $R = 5 \Omega$, tiristor Q1 se uključuje fazni ugao $\alpha = 2\pi 50 \text{ Hz } t_a$ nakon uzlaznog prolaska ulaznog napona kroz nulu, tiristor Q2 se uključuje za isti fazni ugao nakon silaznog prolaska ulaznog napona kroz nulu, dioda i tiristori se mogu smatrati idealnim.

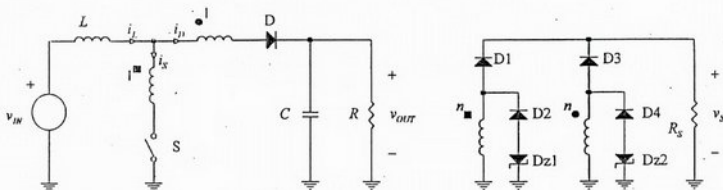
- Za $\alpha = 90^\circ$ odrediti vremenske dijagrame i_{IN} , i_{Q1} , i_{Q2} , i_D i i_L , izračunati i označiti karakteristične tačke.
- Odrediti zavisnost izlaznog napona od ugla uključjenja tiristora.
- Odrediti zavisnost faktora snage od ugla uključjenja tiristora.
- Pri uglu uključjenja tiristora od $\alpha = 0$ proceniti amplitudu naizmjenične komponente izlaznog napona.

Slika 1.

2. Na slici 2 je prikazan boost konvertor kod koga je primenjena tehnika strujnog programiranja ograničavanjem maksimalne i minimalne vrednosti struje kalema. Ako se drugačije ne naglasi smatrati da je $v_{IN} = 100 \text{ V}$, $i_{L,max} = 2.2 \text{ A}$, $i_{L,min} = 1.8 \text{ A}$, $R = 200 \Omega$, dioda i prekidač u energetskom delu kola se mogu smatrati idealnim. Poznato je $C = 10000 \mu\text{F}$, $L = 2.5 \text{ mH}$. Pad napona na direktno polarisanim diodama u kolu za merenje struje je $V_D = 0.7 \text{ V}$, probojni napon zener dioda je $V_Z = 10 \text{ V}$, prenosni odnos transformatora je $n = 1000$, a $R_S = 1 \text{ k}\Omega$.

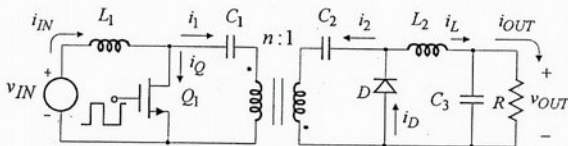
- Odrediti vremenske dijagrame i_L , i_S i i_D u ustaljenom stanju i označiti karakteristične tačke.
- Odrediti zavisnost izlaznog napona od ulaznog napona i otpornosti potrošača.
- Odrediti vremenske dijagrame struja dioda D1, D2, D3 i D4, izračunati i označiti karakteristične tačke.
- Ako se ulazni napon promeni sa 100 V na 105 V , a $i_{L,min}$ i $i_{L,max}$ održavaju konstantnim, odrediti vremenski dijagram izlaznog napona tokom prelaznog procesa.

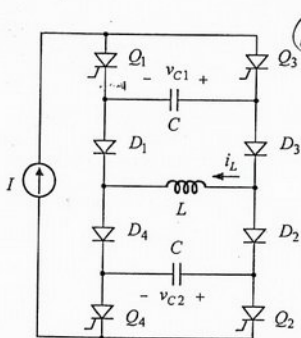
Slika 2.

3. Za Ćuk konvertor sa slike 3 je poznato: $250V \leq v_{IN} \leq 350V$, $L_1 = 1mH$, $L_2 = 30\mu H$, $C_3 \rightarrow \infty$, transformator je savršen, a njegova magnetizaciona induktivnost merena sa primarne strane je $L_m = 10mH$, prekidačka učestanost $f_s = 100kHz$, $v_{OUT} = 5V$, $i_{OUT} = 50A$, a upotrebljeni prekidači su idealni.

- Ako se zna da konvertor radi u kontinualnom režimu rada odrediti izraz za odnos v_{OUT}/v_{IN} .
Smatrati da se talasnost napona na kondenzatorima C_1 i C_2 može zanemariti.
- Ako je $D_{max} = 0,45$, pod uslovima iz tačke a), odrediti prenosni odnos transformatora n .
- Za $v_{IN} = 250V$, sa n iz prethodne tačke, izračunati i nacrtati vremenske dijagrame obeleženih struja u ustaljenom stanju u toku jedne periode prekidačke učestanosti.
- Kako treba modifikovati kolo sa slike tako da se postigne da je talasnost i ulazne i izlazne struje jednaka mli?

Slika 3

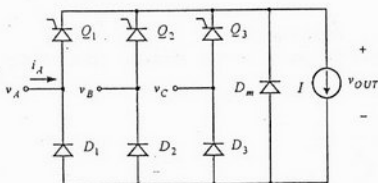
Slika 4

4. Na slici 4 prikazan je monofazni tiristorski inverter za napajanje induktivnog potrošača. Tiristori se uključuju signalima sa gejtova, provode alternativno u parovima Q_1, Q_2 i Q_3, Q_4 , a sve upotrebljene komponente su idealne.

- Izračunati i nacrtati vremenske dijagrame obeleženih napona i struja u toku prelaznog režima promene polariteta struje kroz potrošač. Smatrati da je u početnom trenutku posmatranja napon na kondenzatorima $v_{C1}(0) = v_{C2}(0) = V_0 > 0$.
- Odrediti raspoloživo vreme t_q za komutaciju tiristora i početni napon na kondenzatorima V_0 .
- Odrediti maksimalnu prekidačku učestanost za koju kolo ispravno radi.

1. Na slici 1 prikazan je polukontrolisani trofazni ispravljač u kome se sve upotrebljene komponente mogu smatrati idealnim, dok je: $v_A = V_m \sin(\omega t)$, $v_B = V_m \sin(\omega t - \frac{2\pi}{3})$, $v_C = V_m \sin(\omega t + \frac{2\pi}{3})$.

Tiristori Q_1 , Q_2 i Q_3 uključuju se pri $\theta_1 = \frac{\pi}{6} + \alpha$, $\theta_2 = \frac{5\pi}{6} + \alpha$ i $\theta_3 = \frac{3\pi}{2} + \alpha$, $\theta = \omega t$, $0 \leq \alpha \leq \frac{\pi}{2}$, respektivno.

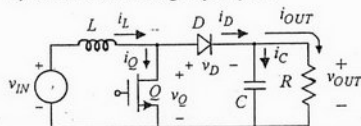

Slika 1

Za slučaj kada je $\alpha = \frac{\pi}{2}$:

- + a) odrediti i nacrtati vremenske dijagrame, u ustaljenom stanju u toku jedne periode mrežnog napona, struja svih dioda i tiristora i napona na izlazu, v_{OUT} ;
- b) odrediti srednju, $\bar{v}_{OUT}$, i efektivnu, V_{out} , vrednost napona na potrošaču;
- c) odrediti srednju i efektivnu vrednost struje svih tiristora;

d) odrediti faktor snage ispravljača.

Slika 2

2. U Boost konvertoru sa slike 2 upotrebljene su idealne komponente osim diode sa $V_D = 1V$, a poznato je: $10V \leq v_{IN} \leq 16V$, $v_{OUT} = 24V$, $1A \leq i_{OUT} \leq 10A$ i $f_S = 100kHz$.

a) Odrediti minimalne vrednosti induktivnosti L i kapacitivnosti C tako da konvertor uvek radi u kontinualnom režimu sa talasnošću izlaznog

napona $\Delta v_{OUTp-p} \leq 100mV$.

b) Smatrajući da je talasnost struje induktivnosti zanemarljiva izabrati feritno jezgro za projektovanje induktivnosti tako da njeni gubici budu manji od $P_{max} = 1W$. Poznato je: faktor ispunje, $k_U = 0,5$, maksimalna magnetna indukcija u jezgru, $B_{max} = 0,25T$, specifična otpornost bakra, $\rho = 1,724 \cdot 10^{-7} \Omega/cm$.

Za izabrano feritno jezgro:

- c) izračunati dužinu vazdušnog procepa l_g ;
  - d) odrediti broj zavojava i izabrati žicu za namotaje.
- Na raspolaganju su sledeća feritna jezgra:

	$K_g \cdot 10^{-3} [cm^5]$	$A_c [cm^2]$	$W_a [cm^2]$	$MLT [cm]$
PQ20/16	22.4	0.62	0.256	4.4
PQ20/20	33.6	0.62	0.384	4.4
ETD29	97.8	0.76	0.903	5.33

A_c -površina poprečnog preseka jezgra, W_a -površina poprečnog preseka prostora za namotaje,

MLT -dužina srednje linije namotaja i $K_g = (A_c^2 W_a) / MLT$.

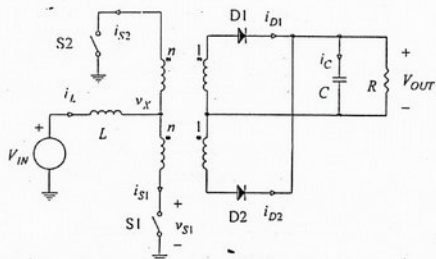
Bakarni provodnici su sledećih karakteristika:

$A_{IP} \cdot 10^{-3} [cm^2]$	41.60	33.08	26.26	20.02	16.51	13.07	10.39	8.228
$d_{IP} [cm]$	0.238	0.213	0.190	0.171	0.153	0.137	0.122	0.109

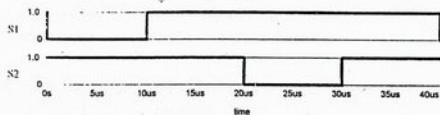
A_{IP} -površina poprečnog preseka žice i d_{IP} -prečnik žice.

3. U konvertoru sa slike 3.a prekidači su kontrolisani signalima prikazanim na slici 3.b, a poznato je $n=4$, $V_{IN} = 100\text{ V}$, $L = 500\mu\text{H}$, $C = 1000\mu\text{F}$, $R = 8.333\Omega$, $L_m = 20\text{ mH}$ mereno sa primarne strane, frekvencija prekidanja je $f_N = 25\text{ kHz}$.

- Smatrajući magnetizacionu inuktivnost transformatora beskonačno velikom, nacrtati vremenske dijagrame označenih struja i napona tokom jedne periode prekidanja i označiti karakteristične vrednosti.
- Odrediti izlazni napon.
- Odrediti vremenski dijagram struje magnetizacione inuktivnosti.
- Nacrtati vremenske dijagrame struja dioda ne zanemarujući struju magnetizacione inuktivnosti i označiti karakteristične vrednosti.

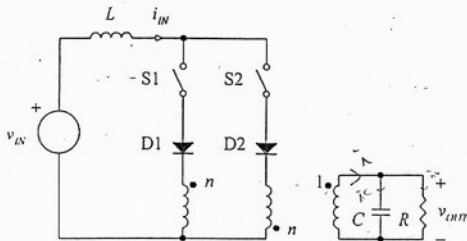
slika 3.a

slika 3.b

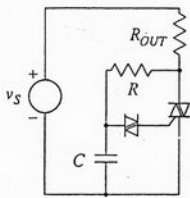
4. Na slici 4 je prikazan strujni invertor. Prekidač S1 je uključen tokom dT_N , a prekidač S2 je uključen tokom $d'T_N$. Poznato je: $v_{IN} = 300\text{ V}$, $n = 2$, $d = \frac{1}{2}(1 + m \sin(\omega t))$, $-1 < m < 1$, $\omega = 100\pi\text{ rad/s}$, $R = 35.35\Omega$, $C = 90.03\mu\text{F}$, L je dovoljno veliko da se talasnost i_{IN} može zanemariti.

- Za $m = 0.75$ odrediti srednju vrednost v_{OUT} na nivou periode prekidanja T_N . Nacrtati i označiti vremenski dijagram.
- Odrediti zavisnost i_{IN} od m .

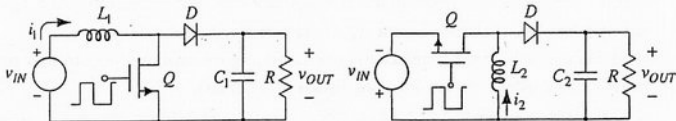
Slika 4.

1. Na slici 1 je prikazan regulator napona na otpornom potrošaču R_{OUT} . Trijak se uključuje preko dijaka naponom $\pm 20V$, a poznato je: $v_s = 220\sqrt{2}V\sin(100\pi)$ i $C = 330nF$, dok su upotrebljeni prekidači idealni.
- a) Ako snaga potrošača treba da se reguliše od 5% do 100% njene nominalne vrednosti izračunati maksimalni i minimalni ugao paljenja trijaka α_{max} i α_{min} , a zatim odrediti vrednosti otpornosti u kotlu paljenja trijaka R_{max} i R_{min} .
- b) Za $\alpha = \frac{\pi}{2}$ nacrtati vremenske dijagrame napona na potrošaču R_{OUT} i kondenzatoru C .

Slika 1

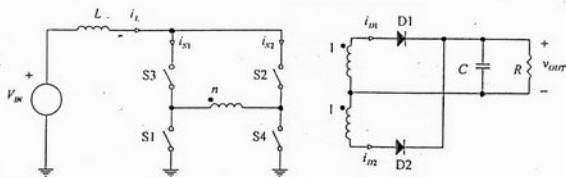
2. Na slici 2 prikazana su dva DC-DC konvertora koji iz istog ulaznog napona $v_{IN} = 300V$, u kontinualnom režimu, na potrošaču $R = 40\Omega$ obezbeđuju konstantan napon $v_{OUT} = 400V$. Smatrati da su talasnosti struja induktivnosti zanemarljive, tj. $i_1 = I_1$ i $i_2 = I_2$, kao i talasnosti napona na kondenzatoru, tj. $v_{C1} = v_{OUT}$ i $v_{C2} = v_{OUT}$.
- a) Ako su upotrebljeni prekidači idealni, za oba konvertora odrediti i nacrtati vremenske dijagrame struja induktivnosti, struja prekidača i napona na njima.
- b) Ako je otpornost prekidača Q , $R_{ON} = 0,5\Omega$, a sve ostale komponente su idealne odrediti koeficijent iskorišćenja za oba konvertora.
- c) Sa stanovišta efikasnosti odrediti koji konvertor je bolji za datu aplikaciju?

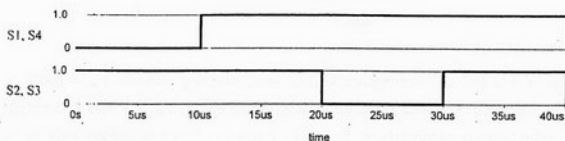
Slika 2

3. U konvertoru sa slike 3.a prekidači su kontrolisani signalima prikazanim na slici 3.b, a poznato je $n=2$, $V_{IN} = 200\text{ V}$, $L = 500\mu\text{H}$, $C = 1000\mu\text{F}$, $R = 10\Omega$, $L_m = 10\text{ mH}$ mereno sa primarne strane, učeštanost prekidanja je $f_S = 25\text{ kHz}$.

- Smatrajući magnetizacionu induktivnost transformatora beskonačno velikom nacrtati vremenske dijagrame označenih struja i napona tokom jedne periode prekidanja i označiti karakteristične vrednosti.
- Odrediti izlazni napon.
- Odrediti vremenski dijagram struje magnetizacione induktivnosti.
- Nacrtati vremenske dijagrame struja dioda ne zanemarujući struju magnetizacione induktivnosti i označiti karakteristične vrednosti.
- Proceniti amplitudu talasnosti izlaznog napona ako je ekvivalentna serijska otpornost kondenzatora $esr = 100\text{ m}\Omega$.

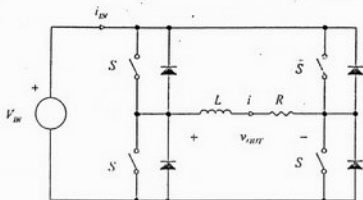
slika 3.a

slika 3.b

4. Na slici 4 je prikazan inverter opterećen rednom vezom kalemata induktivnosti $L = 500\text{ mH}$ i otpornika otpornosti $R = 100\Omega$. Ulazni napon je $V_{IN} = 600\text{ V}$, a prekidači su kontrolisani signalom v_S sa faktorom ispunjenosti impulsa $d(t) = 0.5 + 0.25 \sin(2\pi 50\text{ Hz } t)$, tako što su za $v_S = 1$ prekidači označeni sa S uključeni a prekidači označeni sa $\bar{S}$ isključeni, dok su za $v_S = 0$ prekidači označeni sa S isključeni, a prekidači označeni sa $\bar{S}$ uključeni. Prekidačka učeštanost je $f_S = 50\text{ kHz}$.

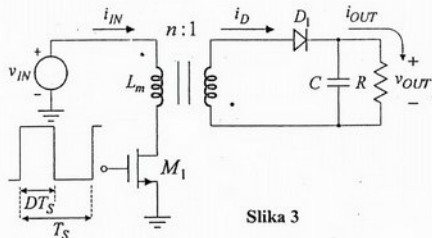
- Odrediti zavisnost srednje vrednosti izlaznog napona tokom periode prekidanja od d , $\overline{v_{OUT}}(d)$.
- Odrediti talasni oblik izlaznog napona $\overline{v_{OUT}}(t)$ za gore specificirano $d(t)$.
- Odrediti talasni oblik struje potrošača $i(t)$ i zavisnost njegove talasnosti (peak-to-peak ripple) od vremena tokom jedne periode kontrolnog signala $d(t)$ (20 ms).
- Odrediti talasni oblik srednje vrednosti ulazne struje tokom periode prekidanja, $\overline{i_{IN}}$, tokom jedne periode kontrolnog signala $d(t)$ (20 ms).

Slika 4

3. Na slici 3 je prikazan flyback konvertor kod koga je transformator savršen. Ulazni napon se menja u opsegu $v_{IN} \in [200V, 350V]$, a struja potrošaša, $i_{OUT} \in [0,1A, 1A]$, izlazni napon se održava konstantnim pomoću kola povratne sprege na $v_{OUT} = 5V$, koje istovremeno obezbeđuje da odnos impuls-perioda, D , ne pređe $D_{max} = 0,5$, a prekidačka učestanost je $f_s = 50kHz$.

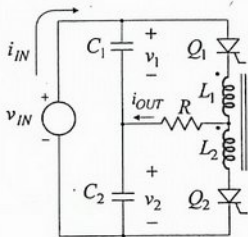
- Odrediti vrednost magnetizacione induktivnosti L_m i prenosni odnos transformatora n , tako da konvertor uvek radi u diskontinualnom režimu.
- Sa vrednostima za L_m i n odrediti i nacrtati vremenske dijagrame obeleženih struja i napona na prekidačima za slučaj $v_{IN} = 200V$ i $i_{OUT} = 1A$.
- Pod uslovom iz tačke a) odrediti minimalnu vrednost kapacitivnosti C_{min} , tako da talasnost izlaznog napona ne predje $\Delta v_{OUTp-p} = 50mV$.

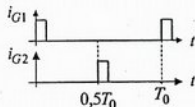
Slika 3

4. Pobudne struje za tiristore u serijskom rezonantnom invertoru sa slike 4.a. prikazane su na slici 4.b. U početnom trenutku je $v_2(0) = -V_2$, $V_2 > 0$ i $i_{OUT}(0) = 0$, a poznato je: $v_{IN} = 220V$, $C_1 = C_2 = C = 3\mu F$, $L_1 = L_2 = L = 50\mu H$, $R = 2\Omega$ i $f_0 = 1/T_0 = 7kHz$.

- Odrediti i nacrtati vremenske dijagrame označenih napona i struja u toku jedne periode T_0 .
- Kolika je amplituda ulazne struje I_{INm} ?
- Odrediti maksimalnu učestanost rada invertora f_{0max} ako je vreme isključivanja tiristora $t_{off} = 10\mu s$.

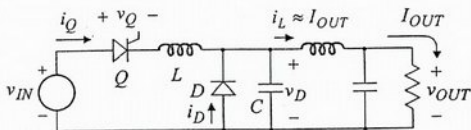
Slika 4.a

Slika 4.b

1. Na slici 1 je prikazan tiristorski rezonantni čoper u kome su L i C dodati da bi se obezbedila komutacija tiristora Q . Smatrati da su upotrebjene komponente idealnih karakteristika, da je struja potrošača I_{OUT} konstantna i da se tiristor Q uključuje u početnom trenutku posmatranja.

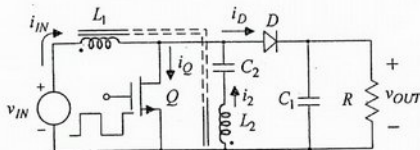
- Izračunati i nacrtati vremenske dijagrame napona i struja na prekidačima u toku jedne prekidačke periode T_S .
- Odrediti maksimalnu vrednost struje potrošača $I_{OUT\max}$ za koju čoper ispravno radi.
- Odrediti izraz za v_{OUT} u funkciji parametara kola.
- Predložiti šemu i objasniti način rada kola za regulaciju izlaznog napona.

Slika 1

2. Na slici 2 je prikazan Boost DC-DC konverter. Prekidački elementi su idealnih karakteristika, $C_1 = C_2 \rightarrow \infty$, induktivnosti L_1 i L_2 su magnetno spregnute, međuinduktivnost L_M i koeficijent sprege k su poznati, a konverter radi sa konstantnom učestanošću prekidanja f_s .

- Ako se zna da konverter radi u diskontinualnom režimu rada nacrtati vremenske dijagrame označenih struja i napona na prekidačima u ustaljenom režimu rada u toku jedne periode.
- Odrediti vrednost koeficijenta sprege induktivnosti L_1 i L_2 , u funkciji parametara konvertora, pri kojoj je talasnost ulazne struje i_{IN} , Δi_{IN} , jednaka nuli.
- Pod uslovom iz tačke b) odrediti karakteristiku prenosa konvertora $M = \frac{v_{OUT}}{v_{IN}}$ u funkciji parametara konvertora.

Slika 2

1. U kolu sa slike 1 tiristori Q1 i Q2 se uključuju simetrično, tiristor Q1 za fazni ugao $\alpha = \omega_0 t_a$ nakon ulaznog prolaska kroz nulu ulaznog napona, a tiristor Q2 za isti fazni ugao nakon silaznog prolaska kroz nulu ulaznog napona. Ulazni napon je oblika $v_{IN}(t) = V_m \sin(\omega_0 t)$, a prenosni odnos transformatora je $n:1$.

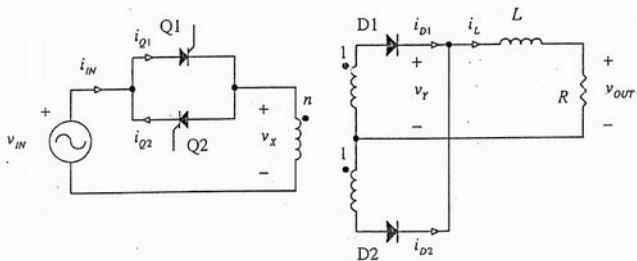
a) Smatrajući da je induktivnost L dovoljno velika da se njena struja može smatrati konstantnom, $i_L(t) = I$, nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 1 tokom jedne periode ulaznog napona i označiti karakteristične vrednosti.

b) Pod pretpostavkom kao pod a) odrediti zavisnost jednosmerne komponente izlaznog napona od ugla α , $V_{OUT}(\alpha)$.

c) Ako je $\tau = \frac{L}{R} \gg \frac{1}{f_0}$, gde $f_0 = \frac{\omega_0}{2\pi}$, odrediti zavisnost srednje vrednosti izlaznog napona tokom poluperiode ulaznog napona pri promeni ugla paljenja tiristora sa $\alpha = 0$ na $\alpha = 45^\circ$.

d) Za ulaznu struju odrediti $THD(\alpha = 0)$.

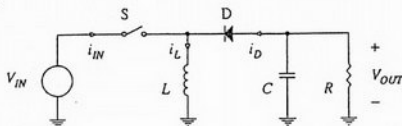
-e) Odrediti $PF(\alpha = 90^\circ)$.

Slika 1

2. Na slici 2 je prikazan buck-boost konvertor kod koga je $D = 0.5$ (ne menja se), $L = 100 \mu\text{H}$, $V_{IN} = 100 \text{ V}$ ako se drugačije ne naglasi, dioda i prekidač su idealni, kondenzator je dovoljno velike kapacitivnosti da se talasnost njegovog napona može zanemariti, učestanost prekidanja je $f_s = 100 \text{ kHz}$, potrošač R je promenljiv.

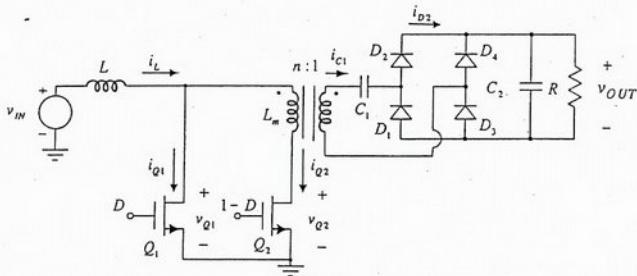
- Odrediti opseg izlaznog napona za koji konvertor radi u diskontinualnom režimu.
- Odrediti opseg otpornosti potrošača za koji konvertor radi u diskontinualnom režimu.
- Odrediti ulaznu snagu.
- Odrediti zavisnost izlaznog napona od ulaznog napona i otpornosti potrošača u diskontinualnom režimu.

Slika 2

3. U kolu sa slike 3 DC-DC konvertor radi u kontinualnom režimu rada, svi prekidači su idealni, transformator je savršen, prekidački tranzistori se pobuđuju komplementarnim signalima, a poznato je: $V_{IN} = 50V$, $V_{OUT} = 50V$, $f_s = 40kHz$, $D = 0,7$, $R = 10\Omega$ i $L = L_m = 650\mu H$.

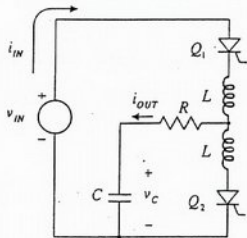
- Smatrajući da je talasnost napona na kondenzatorima C_1 i C_2 zanemarljiva odrediti izraz za $M = v_{OUT} / v_{IN}$ u stacionarnom stanju.
- Pod uslovom iz tačke a) odrediti i nacrtati dijagrame obeleženih napona i struja u toku jedne periode prekidanja.
- Odrediti efektivne vrednosti struja i inverzne napone prekidačkih tranzistora.
- Odrediti minimalnu vrednost kapacitivnosti kondenzatora, C_{2min} , tako da talasnost izlaznog napona ne bude veća od $\Delta v_{OUT-p-p} = 250mV$.

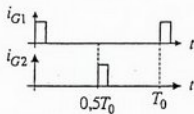
Slika 3

4. Pobudne struje za tiristore u serijskom rezonantnom invertoru sa slike 4.a. prikazane su na slici 4.b. U početnom trenutku posmatranja je $v_C(0) = -V_C$, $V_C > 0$ i $i_{OUT}(0) = 0$, a poznato je: $v_{IN} = 220V$, $C = 6\mu F$, $L = 50\mu H$, $R = 2\Omega$ i $f_0 = 1/T_0 = 7kHz$.

- Odrediti i nacrtati vremenske dijagrame označenih napona i struja u toku jedne periode T_0 .
- Odrediti raspoloživo vreme za komutaciju tiristora t_q .
- Odrediti maksimalnu učestanost rada invertora, f_{0max} , ako je vreme isključivanja tiristora $t_{off} = 10\mu s$.

Slika 4.a

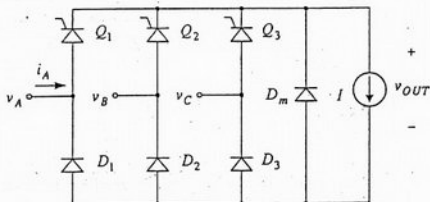
Slika 4.b

1. Na slici 1 prikazan je polukontrolisani trofazni ispravljač u kome se sve upotrebljene komponente mogu smatрати idealnim, dok je: $v_A = V_m \sin(\omega t)$, $v_B = V_m \sin(\omega t - \frac{2\pi}{3})$, $v_C = V_m \sin(\omega t + \frac{2\pi}{3})$.

Tiristori Q_1 , Q_2 i Q_3 uključuju se pri $\theta_1 = \frac{\pi}{6} + \alpha$, $\theta_2 = \frac{5\pi}{6} + \alpha$ i $\theta_3 = \frac{3\pi}{2} + \alpha$, $\theta = \omega t$, $\alpha \geq 0$, respektivno.

Za slučaj kada je $\alpha = \frac{\pi}{2}$:

- odrediti i nacrtati vremenske dijagrame, u ustaljenom stanju u toku jedne periode mrežnog napona, struja svih dioda i tiristora i napona na izlazu, v_{OUT} ;
- odrediti srednju, $\bar{v}_{OUT}$, i efektivnu, V_{out} , vrednost napona na potrošaču;
- odrediti faktor snage ispravljača.

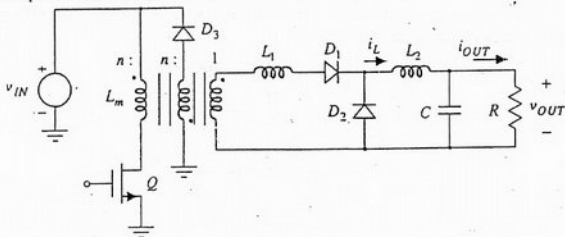
Slika 1

2. U Forward konvertoru sa slike 2, koji radi sa konstantnom učestanošću prekidanja, $f_s = 50\text{kHz}$, upotrebljene su komponente idealizovanih karakteristika, a poznato je: $v_{IN} = 48\text{V}$, $n = 4$, $L_1 = 100\mu\text{H}$, $R = 0,12\Omega$, $C \rightarrow \infty$.

- Ako je $L_1 = 0\text{H}$ odrediti opseg vrednosti izlaznog napona, koji se može dobiti promenom odnosa impuls-perioda, D .

Sa $D = D_{\max}$ iz prethodne tačke i $L_1 = 0,1\mu\text{H}$, smatrajući da je $L_m \rightarrow \infty$ i da se talasnost struje i_L može zanemariti:

- odrediti maksimalnu vrednost napona na izlazu $v_{OUT\max}$ i
- nacrtati vremenske dijagrame, u ustaljenom stanju u toku jedne periode prekidanja, napona i struja svih prekidača i induktivnosti.

Slika 2

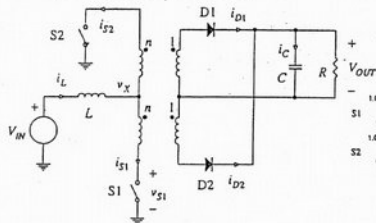
3. U konvertoru sa slike 3.a prekidači su kontrolisani signalima prikazanim na slici 3.b, a poznato je $n=4$, $V_{IN} = 100\text{ V}$, $L = 500\mu\text{H}$, $C = 1000\mu\text{F}$, $R = 8.333\Omega$, $L_m = 20\text{ mH}$ mereno sa primarne strane, učestanost prekidanja je $f_s = 25\text{ kHz}$.

a) Smatrajući magnetizacionu induktivnost transformatora beskonačno velikom nacrtati vremenske dijagrame označenih struja i napona tokom jedne periode prekidanja i označiti karakteristične vrednosti.

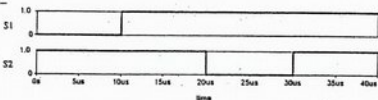
b) Odrediti izlazni napon.

c) Odrediti vremenski dijagram struje magnetizacione induktivnosti.

d) Nacrtati vremenske dijagrame struja dioda ne zanemarujući struju magnetizacione induktivnosti i označiti karakteristične vrednosti.

Slika 3.a

Slika 3.b

4) Na slici 4 je prikazan push-pull inverter koji obezbedjuje pomoćno napajanje potrošača male snage za vreme nestanka struje. Inverter se napaja iz akumulatora napona $V_{IN} = 12\text{ V}$. Smatrati da je mrežni napon $v = 220\sqrt{2}\text{ V}\sin(2\pi 50\text{ Hz}t)$. Magnetizaciona induktivnost transformatora merena sa sekundarne strane iznosi $L_m = 40\text{ H}$. Učestanost prekidanja u inverteru je $f_s = 50\text{ Hz}$.

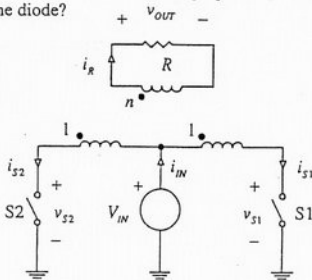
a) Odrediti prenosni odnos transformatora n i vremenske dijagrame stanja prekidača tako da amplituda i efektivna vrednost izlaznog napona budu jednaki amplitudi i efektivnoj vrednosti mrežnog napona.

b) Za slučaj a) nacrtati vremenske dijagrame struja i napona označenih na slici 4, ako je $R = 100\Omega$.

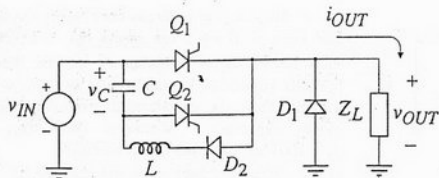
c) Nacrtati vremenski dijagram struje magnetizacione induktivnosti za slučaj b). Koristiti razumne aproksimacije.

d) Ako je u inverteru korišćen mrežni transformator tako što je primar mrežnog transformatora upotrebljen kao sekundar transformatora u inverteru, hoće li jezgro transformatora ući u zasićenje za pobudu tranzistora određenu pod a)? Obrazložiti odgovor.

e) Za $R \rightarrow \infty$ nacrtati vremenske dijagrame struja i napona prekidača i označiti karakteristične tačke. Prekidače smatrati idealnim i neuništivim. Da li je potrebno da MOSFET-ovi kojima se realizuju prekidači imaju zamajne diode?

Slika 4

Slika 1

1. Na slici 1. je prikazan tiristorski čoper čija je učestanost rada $f = 400\text{Hz}$. Poznato je: $v_{IN} = 220\text{V}$, struja induktivnog potrošača je $i_{OUT} = 450\text{A}$, vreme isključivanja tiristora Q_1 je $t_{off} = 18\mu\text{s}$, dok su svi ostali prekidači idealni. U početnom trenutku se uključuje tiristor Q_1 , dok je napon na kondenzatoru $v_C(0) = V_C > 0$.

a) Odrediti i nacrtati vremenske dijagrame,

u ustaljenom stanju u toku periode $T = 1/f$, struja svih prekidača (Q_1, Q_2, D_1, D_2), napona na kondenzatoru, v_C , tiristoru Q_1 , v_{AK1} , i izlaznog napona, v_{OUT} .

b) Ako je struja tiristora Q_1 ograničena, $i_{Q1} \leq 1.8i_{OUT}$, izračunati vrednosti komutacione kapacitivnosti C i induktivnosti L .

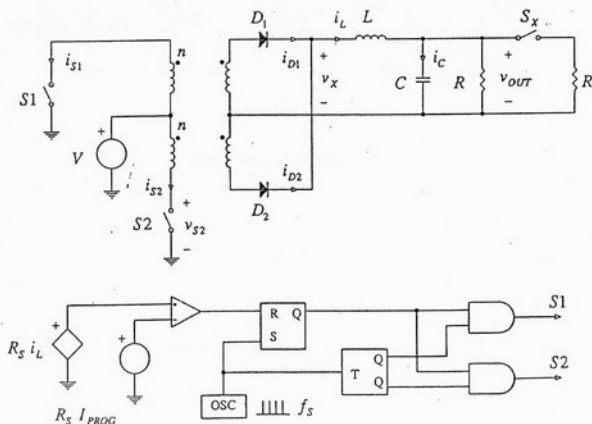
c) Pod uslovima iz tačke b) odrediti minimalnu i maksimalnu srednju vrednost napona na potrošaču $\bar{v}_{OUT}$.

2. Na slici 2 je prikazan push-pull konvertor kod koga je primenjena tehnika strujnog programiranja limitiranjem vršne vrednosti struje kalema. Prekidač S_X smatratu isključenim ako se drugačije ne naglasi. Poznato je $V = 50\text{V}$, $n = 2$, magnetizaciona induktivnost transformatora se može smatrati beskonačno velikom, $L = 50\mu\text{H}$, $R = 10\Omega$, $R_S = 2\Omega$, $I_{PROG} = 1\text{A}$, $f_s = 100\text{kHz}$. Prilikom izračunavanja izlaznog napona može se zanemariti talasnost struje kalema. Parametar I_{PROG} je konstantan.

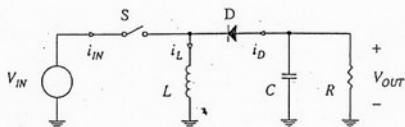
a) Nacrtati vremenske dijagrame struja i_{S1} , i_{S2} , i_{D1} , i_{D2} , i_L , i_C , napona v_{S2} , v_X , i stanja prekidača $S1$ i $S2$ tokom jedne periode prekidanja i izračunati i naznačiti karakteristične vrednosti. Izračunati izlazni napon v_{OUT} .

b) Ako je za $t < 0$ konvertor radio u ustaljenom stanju pri otvorenom prekidaču S_X i ako se u $t = 0$ prekidač S_X zatvori, nacrtati vremenski dijagram izlaznog napona za $t > 0$.

c) Izračunati i uporediti ulaznu snagu konvertora u ustaljenom stanju pre i posle zatvaranja prekidača S_X .

Slika 2

Slika 3

3. Na slici 3 je prikazan buck-boost konvertor, kod koga je $D=0.5$ (ne menja se), $L=100\mu\text{H}$, $V_{IN}=100\text{V}$. ako se drugačije ne naglasi, dioda i prekidač su idealni, kondenzator je dovoljno velike kapacitivnosti da se talasnost njegovog napona može zanemariti, učestanost prekidanja je $f_s=100\text{kHz}$, potrošač R je promenljiv.

a) Odrediti opseg izlaznog napona za koji

konvertor radi u diskontinualnom režimu.

b) Odrediti opseg otpornosti potrošača za koji konvertor radi u diskontinualnom režimu.

c) Odrediti ulaznu snagu.

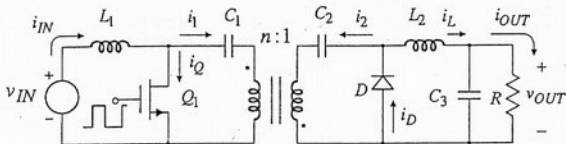
d) Odrediti zavisnost izlaznog napona od ulaznog napona i otpornosti potrošača u diskontinualnom režimu.

4. Na slici 4 je prikazan Čuk konvertor sa galvanском izolacijom ulaza i izlaza. Poznato je: $v_{IN}=270\text{V}$, $L_1=1\text{mH}$, $L_2=10\mu\text{H}$, $C_3\rightarrow\infty$, transformator je savršen, a njegova magnetizaciona induktivnost merena sa primarne strane je $L_m=2\text{mH}$, prekidačka učestanost $f_s=100\text{kHz}$, $v_{OUT}=5\text{V}$, $i_{OUT}=50\text{A}$, a upotrebljeni prekidači su idealni.

a) Ako se zna da konvertor radi u kontinualnom režimu rada odrediti izraz za odnos v_{OUT}/v_{IN} u stacionarnom stanju. Smatrati da se talasnost napona na kondenzatorima C_1 i C_2 može zanemariti.

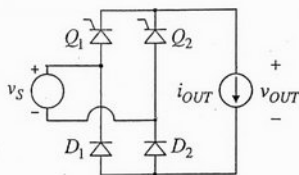
b) Ako se pomoću kola kontrolne elektronike u ustaljenom stanju učini da je odnos impuls-perioda pobudnih impulsa na gejtju prekidača Q_1 $D=0,45$, pod uslovima iz tačke a), izračunati i nacrtati vremenske dijagrame obeleženih struja u toku jedne periode prekidačke učestanosti.

c) Kako treba modifikovati kolo sa slike tako da se postigne da je talasnost i ulazne i izlazne struje jednaka nuli.

Slika 4

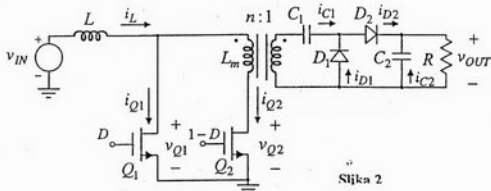
Ispit traje četiri sata.

Slika 1

1. Na slici 1 je prikazan monofazni tiristorski ispravljač sa polukontrolisanim tiristorskim mostom. Tiristori Q_1 i Q_2 se uključuju sa međusobnim faznim pomerajem od 180° , pri čemu se ugao uključivanja α meri od uzlaznog prolaska kroz nulu faznog napona do uključivanja tiristora Q_1 . Odrediti:

- opseg u kome se može nalaziti ugao α ,
  - zavisnost srednje vrednosti izlaznog napona od ugla α ,
  - zavisnost faktora snage od ugla α
- d) zavisnost ukupnog harmonijskog izobličenja od ugla α .

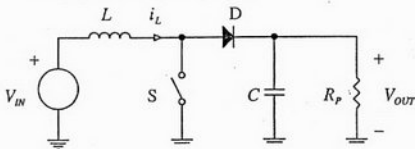

Slika 2

2. U kolu sa slike 2 DC-DC konvertor radi u kontinualnom režimu rada, svi prekidači su idealni, transformator je savršen, prekidački tranzistori se pobuđuju komplementarnim signalima, a poznato je: $V_{IN} = 48\text{V}$, $V_{OUT} = 48\text{V}$, $f_S = 50\text{kHz}$, $D = 0,7$,

$P_{OUT} \in [150\text{W}, 300\text{W}]$, $L = L_m = 700\mu\text{H}$, $C_1 = 470\mu\text{F}$.

- Smatrajući da je talasnost napona na kondenzatorima C_1 i C_2 zanemarljiva odrediti izraz za v_{OUT} / v_{IN} u stacionarnom stanju.
- Pod uslovom iz tačke a) odrediti (u opštim brojevima) i nacrtati dijagrame obeleženih napona i struja u toku jedne periode prekidanja.
- Odrediti maksimalne efektivne vrednosti struja prekidačkih tranzistora.
- Odrediti kapacitivnost kondenzatora C_{2min} tako da talasnost izlaznog napona ne bude veća od 1% njegove srednje vrednosti.

Slika 3

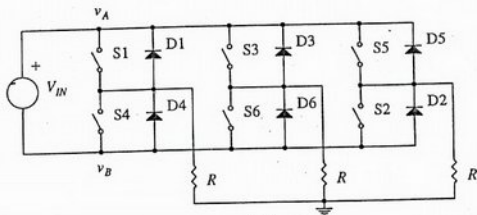
3. Na slici 3 je prikazan boost konvertor male snage koji radi u diskontinualnom režimu. Ulazni napon je $V_{IN} = 24\text{V}$, a izlazni napon se održava konstantnim na $V_{OUT} = 48\text{V}$ promenom učestanosti prekidanja f_S .

Konvertorom se upravlja tako što je prekidač uključen sve dok struja kabela $L = 240\mu\text{H}$ ne dostigne

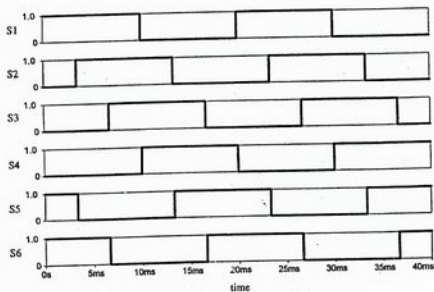
$i_{Lmax} = 1\text{A}$, nakon čega se prekidač isključuje sve do narednog uključivanja. Kapacitivnost izlaznog kondenzatora se može smatrati dovoljno velikom da se talasnost izlaznog napona može zanemariti.

- Odrediti opseg snage potrošača u kome će konvertor raditi u diskontinualnom režimu.
- Odrediti opseg otpornosti potrošača u kome će konvertor raditi u diskontinualnom režimu.
- Odrediti zavisnost snage potrošača od učestanosti prekidanja.
- Odrediti učestanost prekidanja i vremenski dijagram struje kabela za $R_p = 192\Omega$.
- Odrediti prenosne funkcije $F(s) = \hat{i}_L(s) / \hat{f}_S(s)$ i $H(s) = \hat{v}_{OUT}(s) / \hat{f}_S(s)$.

4. Na slici 4.a je prikazan six-step inverter. Dijagram stanja prekidača u inverteru je prikazan na slici 4.b. Poznato je $V_{IN} = 300\text{ V}$, $R = 10\ \Omega$.
- Odrediti vremenske dijagrame napona v_A i v_B na vremenskom intervalu $0 < t < 40\text{ ms}$.
  - Odrediti vremenske dijagrame napona na otpornicima na vremenskom intervalu $0 < t < 40\text{ ms}$.
  - Odrediti vremenske dijagrame struja prekidača na vremenskom intervalu $0 < t < 40\text{ ms}$.
  - Odrediti snagu koju inverter predaje otpornicima.

Slika 4.a

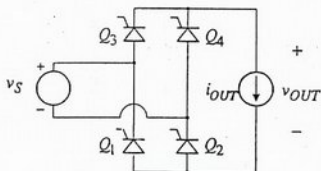
Slika 4.b

1. Na slici 1 je prikazan monofazni tiristoriski ispravljač. Tiristori Q_2, Q_3 i Q_1, Q_4 se uključuju sa međusobnim faznim pomerajem od 180° , pri čemu se ugao uključjenja α meri od uzlaznog prolaska kroz nulu faznog napona do uključjenja tiristora Q_2 . Poznato je: $v_s = 220\sqrt{2}\sin(2\pi ft)$,

$f = 50\text{Hz}$, $i_{OUT} = 10\text{A}$ i $\alpha = \frac{\pi}{3}$. Odrediti:

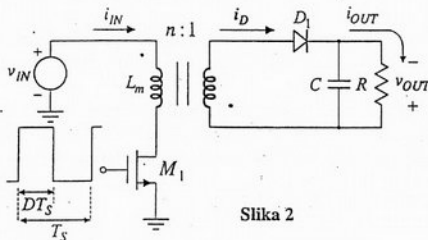
- srednju vrednost izlaznog napona, $\bar{v}_{OUT}$,
- ukupna harmonijska izobličenja i
- faktor snage.

Slika 1

2. Na slici 2 je prikazan flyback konvertor kod koga je transformator savršen. Ulazni napon se menja u opsegu $v_{IN} \in [250\text{V}, 350\text{V}]$, izlazni napon se održava konstantnim pomoću kola povratne sprege (nije prikazano na slici), $v_{OUT} = 5\text{V}$; koje istovremeno obezbeđuje da odnos impuls-perioda, D , ne pređe $D_{\max} = 0,5$, dok se potrošnja menja u opsegu $i_{OUT} \in [0,1\text{A}, 1\text{A}]$, a prekidačka učestanost je $f_s = 50\text{kHz}$.

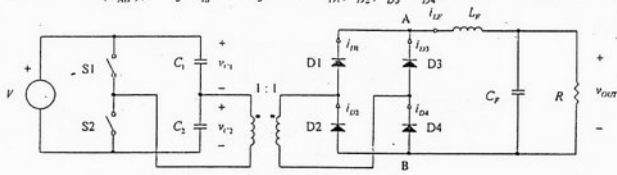
- Odrediti vrednost magnetizacione induktivnosti L_m i prenosni odnos transformatora n , tako da konvertor uvek radi u diskontinualnom režimu.
- Sa vrednostima za L_m i n odrediti i nacrtati vremenske dijagrame obeleženih struja i napona na prekidačima za slučaj $v_{IN} = 250\text{V}$ i $i_{OUT} = 1\text{A}$.
- Pod uslovom iz tačke a) odrediti minimalnu vrednost kapacitivnosti $C_{\min}$, tako da talasnost izlaznog napona ne predje $\Delta v_{OUT} = 50\text{mV}$.

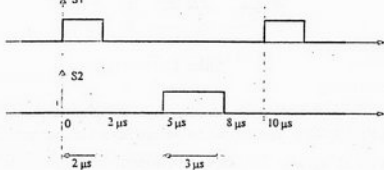
Slika 2

3. Na slici 3.a je prikazan half-bridge konvertor kod koga su prekidači kontrolisani asimetričnim signalima učestanosti $f_N = 100\text{kHz}$ prikazanim na slici 3.b. Prenosni odnos transformatora je 1:1, a magnetizaciona induktivnost je jako velika, ali konačna. Smatra se da svi kondenzatori u kolu imaju dovoljno velike kapacitivnosti da se talasnost njihovog napona može zanemariti. Poznato je $V = 100\text{V}$, $L_F = 24\ \mu\text{H}$, $R = 4.8\ \Omega$. diode su identičnih karakteristika.

- Odrediti jednosmernu komponentu napona za svaki od kondenzatora i jednosmernu komponentu struje kalema L_F .
- Nacrtati vremenske dijagrame (obavezno izračunati i označiti karakteristične tačke) napona između tačaka A i B (v_{AB}), struje i_{L_F} i struja dioda i_{D1} , i_{D2} , i_{D3} i i_{D4} .

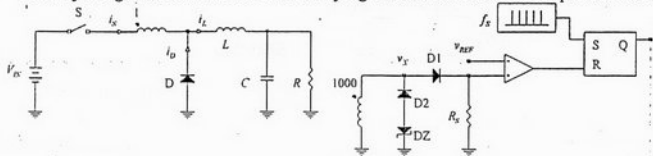
slika 3.a

slika 3.b

4. Na slici 4 je prikazan buck konvertor kojim se potrošaču $R = 2\ \Omega$ programira struja $i(R) = 10\text{A}$. Prekidač i dioda u energetskom delu kola se mogu smatrati idealnim, induktivnost kalema je $L = 300\ \mu\text{H}$, ulazni napon je $V_{IN} = 50\text{V}$, kapacitivnost kondenzatora je dovoljno velika da se talasnost izlaznog napona može zanemariti, a može se zanemariti i napon na primaru strujnog transformatora. Konvertor je kontrolisan primenom tehnike ograničavanja vršne vrednosti struje prekidača. Prekidač se uključuje sa učestanošću od $f_N = 20\text{kHz}$. Kolo za merenje struje se sastoji iz strujnog transformatora prenosnog odnosa 1000:1, dioda sa naponom direktne polarizacije $V_D = 0.7\text{V}$, otpornika $R_S = 2.5\text{k}\Omega$ i zener-diode sa probojnim naponom V_Z .

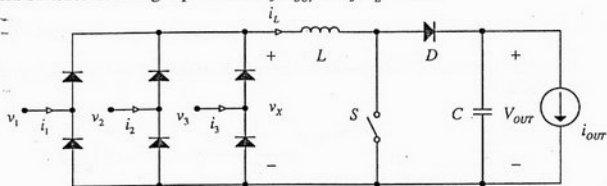
- Odrediti vrednost referentnog napona v_{REF} tako da srednja vrednost struje potrošača bude $i(R) = 10\text{A}$.
- Za slučaj a) nacrtati vremenske dijagrame struja i_S , i_D i i_L i označiti karakteristične tačke.
- Odrediti minimalnu vrednost probojnog napona zener diode V_{Zmin} za koju kolo za merenje struje ispravno radi.
- Za probojni napon zener diode od $V_Z = 10\text{V}$ nacrtati vremenski dijagram napona v_x ako je magnetizaciona induktivnost strujnog transformatora merena sa sekundarne strane $L_m = 50\text{mH}$.
- Kolika je magnetizaciona induktivnost strujnog transformatora merena sa primarne strane?

Slika 4.

1. Na slici 1 je prikazan trofazni ispravljač kod koga je oblikovanje ulazne struje i regulisanje izlaznog napona obezbeđeno primenom boost konvertora. Ulazni naponi su $v_1 = 220\sqrt{2}V\cos(\omega t)$, $v_2 = 220\sqrt{2}V\cos(\omega t - 120^\circ)$, $v_3 = 220\sqrt{2}V\cos(\omega t - 240^\circ)$, a srednja vrednost struje kalema se programira na $\bar{i}_L = 10A$. Talasnost struje kalema se može zanemariti. Smatrati da je učestanost prekidanja mnogo veća od mrežne učestanosti koja iznosi 50 Hz. Talasnost izlaznog napona se može zanemariti.

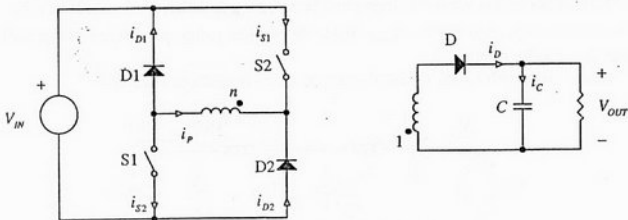
- Određiti vremenske dijagrame ulaznih struja i_1 , i_2 i i_3 i njihova ukupna harmonijska izobličenja.
- Određiti aktivnu i prividnu snagu na ulazu ispravljača. Određiti faktor snage.
- Određiti vremenski dijagram napona v_x .
- Određiti minimalnu vrednost izlaznog napona tako da konvertor ispravno radi.
- Za $V_{OUT} = 650V$ odrediti zavisnost faktora ispunjenosti $d(t)$ kontrolnog signala prekidača tokom jedne periode mrežnog napona.
- Određiti zavisnost izlaznog napona od struje i_{OUT} ako je $\bar{i}_L = 10A$.

Slika 1

2. Na slici 2 je prikazan flyback konvertor sa dva prekidača. Konvertor je predviđen da radi sa ulaznim naponom $V_{IN} = 24V$ i da obezbedi izlazni napon $V_{OUT} = 5V$ za potrošače čija je otpornost veća od 5Ω . Konvertor radi u diskontinualnom režimu tako što su prekidači uključeni dok struja primara transformatora ne dostigne 1 A, nakon čega se isključuju, a regulacija izlaznog napona se vrši promenom učestanosti uključivanja prekidača. Magnetizaciona induktivnost merena sa primarne strane transformatora iznosi $L_m = 120\mu H$, a prenosni odnos transformatora je $n = 4.8$. Kapacitivnost kondenzatora je $C = 1000\mu F$. Diode i prekidači se mogu smatrati idealnim.

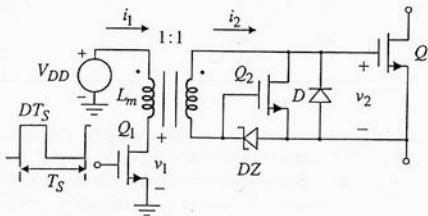
- Za $R = 5\Omega$ odrediti učestanost prekidanja i nacrtati vremenske dijagrame označenih struja i napona. Na vremenskim dijagramima OZNAČITI karakteristične tačke u jedinicama mere V, A i μs . Neoznačeni dijagrami neće biti bodovani.
- Određiti zavisnost učestanosti prekidanja od otpornosti potrošača R.
- Određiti zavisnost amplitude talasnosti izlaznog napona od otpornosti potrošača R.

Slika 2

3. Na slici 3 je prikazano kolo za pobudu prekidačkog MOSFET-a Q . Transformator je savršen, dok su MOSFET-ovi Q_1 i Q_2 vrlo brzi tranzistori male snage.

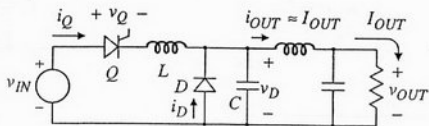
- Objasniti način rada kola za pobudu i skicirati vremenske dijagrame obeleženih napona i struja.
- Ako je $V_{DD} = 12V$, a $V_Z = 15V$, odrediti maksimalni odnos impuls-perioda, D_{max} , za koji kolo ispravno radi?
- Koristeći dato kolo za pobudu i impulsno širinski modulator sa $f_s = 50kHz$, nacrtati šemu galvanski neizolovanog prekidačkog regulatora napona $v_{OUT} = 5V$ i $i_{OUT} = 10A$, ako je na ulazu nestabilisani jednosmerni napon, $15V \leq v_{IN} \leq 20V$. Za prekidače koristiti MOSFET-ove i diode, a sklopove čija se realizacija ne zahteva eksplicitno crtati kao blokove.
- Ako su otpornosti MOSFET prekidača, kada provodi, $R_{ON} = 50m\Omega$ i kalem $R_L = 10m\Omega$, a pad napona na direktno polarisanoj diodi $V_D = 0,5V$, za konvertor iz tačke c), izvesti izraz za funkciju prenosa konvertora u kontinualnom režimu rada, $v_{OUT} = v_{OUT}(v_{IN}, D, R_{ON}, R_L, R)$, $R = \frac{v_{OUT}}{i_{OUT}}$, a zatim odrediti u kojim granicama se menja odnos impuls-perioda D . Smatrati da su talasnosti struje kalem i napona na kondenzatoru zanemarljive u odnosu na odgovarajuće srednje vrednosti.

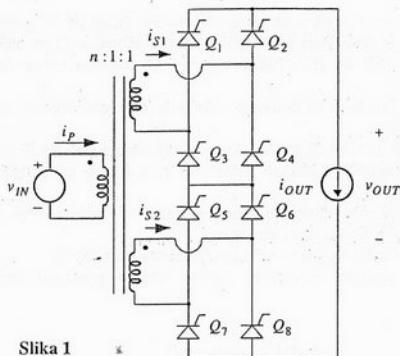
Slika 3

4. Na slici 4 je prikazan jedan DC-DC pretvarač u kome su L i C dodati da bi se obezbedila komutacija tiristora Q . Smatrati da su upotrebljene komponente idealnih karakteristika, da je struja potrošača I_{OUT} konstantna i da se tiristor Q uključuje u početnom trenutku posmatranja.

- Izračunati i nacrtati vremenske dijagrame napona i struja na prekidačima u toku jedne prekidačke periode T_S .
- Odrediti maksimalnu vrednost struje potrošača I_{OUTmax} za koju kolo ispravno radi.
- Pokazati da se izlazni napon v_{OUT} može da reguliše jedino promenom učestanosti pobudnih impulsa na gejt tiristora Q .
- Kolika je maksimalna prekidačka učestanost rada pretvarača sa slike 4?

Slika 4

Slika 1

1. Na slici 1 je prikazan monofazni tiristorski ispravljač. Tiristori Q_1, Q_2, Q_3, Q_4 nezavisno se upravljaju od tiristora Q_5, Q_6, Q_7, Q_8 . Tiristori Q_1, Q_4 , odnosno Q_5, Q_8 i Q_2, Q_3 , odnosno Q_6, Q_7 , se uključuju sa međusobnim faznim pomerajem od 180° , pri čemu se ugaio uključjenja α_1 , odnosno α_2 , meri od uzlaznog prolaska kroz nulu faznog napona do uključjenja tiristora Q_2, Q_3 , odnosno Q_6, Q_7 . Poznato je: $v_{IN} = 220\sqrt{2}V\sin(2\pi ft)$, $f = 50\text{Hz}$, $n = 2$, $i_{OUT} = 10\text{A}$, $\alpha_1 = 0$ i $\alpha_2 = \frac{\pi}{2}$, a ako se posebno ne naglasi transformator

smatrati savršenim.

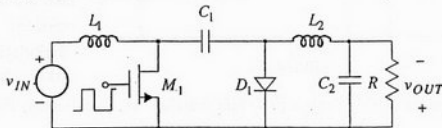
- Odrediti i nacrtati vremenske dijagrame označenih struja i napona.
- Odrediti srednju vrednost izlaznog napona, $\bar{v}_{OUT}$.
- Odrediti ukupna harmonijska izobličenja i faktor snage.
- Za koliko će se promeniti $\bar{v}_{OUT}$, ako je rasipna induktivnost merena sa sekundarne strane transformatora $L_G = 1.4\text{mH}$. Smatrati da je ulazna struja približno trapezoidnog oblika.

2. Na slici 2. prikazan je Čuk konvertor. Smatrati da su upotrebljeni prekidači (dioda i MOSFET) idealni, a prekidačka učestanost pobudnih impulsa konstantna, $f_s = 1/T_s = \text{const}$.

- Ako se zna da konvertor radi sa diskontinualnom strujom induktivnosti, DICM (Discontinuous-Inductor-Current Mode), odrediti i nacrtati vremenske dijagrame struje i napona, u ustaljenom stanju, prekidačkog tranzistora, diode, kalemova i kondenzatora. Smatrati da je $C_1 = C_2 \rightarrow \infty$.
- Pod uslovom iz tačke a) odrediti karakteristiku prenosa konvertora $M = v_{OUT} / v_{IN}$ u funkciji parametara kola. Pod kojim uslovima konvertor radi u kontinualnom režimu rada?

Ako je $v_{IN} = 10\text{V}$, $v_{OUT} = 5\text{V}$, $D_{\max} = 0.5$, $f_s = 50\text{kHz}$, $L_1 = L_2 = 100\mu\text{H}$ i $C_1 = C_2 \rightarrow \infty$ odrediti:

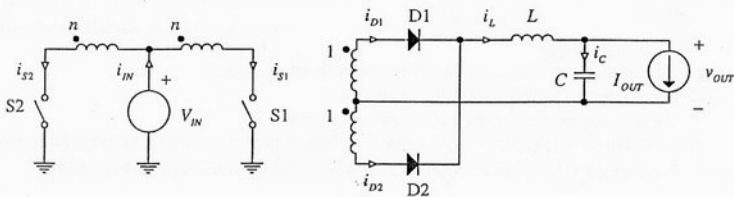
- maksimalnu struju potrošača, pri kojoj konvertor još uvek radi u diskontinualnom režimu rada i
- koeficijent korisnog dejstva konvertora pri struji iz tačke c), ako je $R_{ON} = 10\text{m}\Omega$ i $V_D = 0.5\text{V}$, dok su ostale komponente idealnih karakteristika.

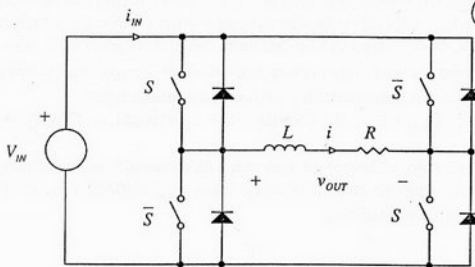
Slika 2

3. Na slici 3 je prikazan push-pull konvertor koji treba da obezbedi izlazni napon od 5V potrošaču čija struja se kreće od 0 do 5A. Učestanost prekidanja je 100kHz na prekidačima, a ulazni napon je nominalne vrednosti 24V, ali varira od 18V do 36V. Faktor ispunjenosti impulsa koji pobuđuju tranzistore je ograničen na $D < 0.45$.

- Odrediti prenosni odnos n transformatora tako da konvertor zadovolji date specifikacije ako se diode i tranzistori mogu smatrati idealnim.
- Odrediti prenosni odnos n transformatora tako da konvertor zadovolji date specifikacije ako je napon na direktno polarisanoj diodi u najgorem slučaju jednak 0.6V, a napon na uključenom prekidaču u najgorem slučaju jednak 1V.
- Odrediti induktivnost L tako da amplituda talasnosti njegove struje ne prelazi 10% njene maksimalne srednje vrednosti u slučaju idealnih dioda i tranzistora.
- Ponoviti tačku c) pod pretpostavkom o karakteristikama dioda i tranzistora iz tačke b).
- Ako se potrošač može predstaviti izvorom konstantne struje, odrediti prenosnu funkciju $\underline{H}(s) = \hat{v}_{OUT}(s) / \hat{i}_L(s)$.

Slika 3

Slika 4

4. Na slici 4 je prikazan inverter opterećen rednom vezom kalemata induktivnosti $L = 500 \text{ mH}$ i otpornika otpornosti $R = 100 \Omega$. Ulazni napon je $V_{IN} = 600 \text{ V}$, a prekidači su kontrolisani signalom v_s sa faktorom ispunjenosti impulsa $d(t) = 0.5 + 0.25 \sin(2\pi 50 \text{ Hz } t)$, tako što su za $v_s = 1$ prekidači označeni sa S uključeni a prekidači označeni sa $\bar{S}$ isključeni, dok su za $v_s = 0$

prekidači označeni sa S isključeni, a prekidači označeni sa $\bar{S}$ uključeni. Prekidačka učestanost je $f_s = 50 \text{ kHz}$.

- Odrediti zavisnost srednje vrednosti izlaznog napona tokom periode prekidanja od d , $\overline{v_{OUT}}(d)$.
- Odrediti talasni oblik izlaznog napona $v_{OUT}(t)$ za gore specificirano $d(t)$.
- Odrediti talasni oblik struje potrošača $i(t)$.
- Odrediti talasni oblik srednje vrednosti ulazne struje tokom periode prekidanja, $\overline{i_{IN}}$, tokom jedne periode kontrolnog signala $d(t)$ (20 ms).